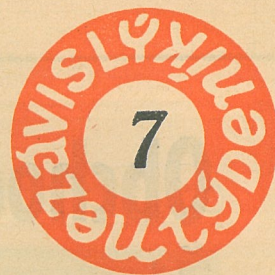

Přítomnost

ROČNÍK XVI

V PRAZE 15. ÚNORA 1939

ZA K 2.—

O pitomých řečech a o slovanském štěkání R. MEDEK a F. PEROUTKA

Po pádu Barcelony GUSTAV WINTER

Jak se stýkati s Čechy MILENA JESENSKÁ

Proč jenom pět? K. PRIMAS

Jak se má žid-emigrant chovat v Anglii JOSEF PACHTA

Je Alois Jirásek národní? EDMOND KONRÁD

Náhlý odchod Stojadinovičův — Kolik nám půjčily Anglie s Francií?
Francie a její spojenci — Dopis Němce z Brna o dorozumění
Mladí vpřed — Co je peáž?

Obchod uhlím Živnostenská banky

PRAHA II., JUNGMANNOVA TŘ. Č. 1

Telefon 329.51 serie

FILIAŁKY:

BRNO, telefon č. 110-81, 110-82

MOR. OSTRAVA, telefon č. 3602, 3603

BRATISLAVA, telefon č. 1483

Telegrafická adresa: ŽIVNOCARBO

Komisionářský prodej uhlí a koksů z revíru ostravsko-karvinského. Export koksů do Polska, Jugoslaviie, Bulharska atd. Prodej Ia dřevěného uhlí retortního bukového.

Čtěte **LIDOVÉ NOVINY**

LONGINES hodinky - vždy přesné

*Náš ženy
a Perolou jsou spokojeny*

Roste u nás, vyrábí se v Pardubicích

OBSAH PŘÍTOMNOSTI Č. 6: Rudolf Bechyně: List do Anglie — Sidney Morrell: Viděl jsem ukřižování — Viktor Felber: Ze statku do chalupy? — Milena Jesenská: Podmínka přijetí: buď hezká! — Václav Pilecký: Konflikt ve Středozemním moři — Zdeněk Smetáček: Puntík za pověstmi — Kornel Synek: Hospodářská rada z osobního pohledu — J. Bonhard: Noviny radí čtenářům — Jak se stýkati s Němci — Hospodářská stránka Hitlerovy řeči — Censura dobrovolná a nedobrovolná — Odpověď německému studentu — Mladí vpřed! — Proč jenom pět? — Německý národní socialista nám píše — Nepravdy

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

ODBORNÍ LÉKAŘI

Sanatorium Dr. Borůvka

ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody, PRAHA II., LEGEROVA 61/63. Telefony 212-37, 379-06, 332-38. Řídící lékař dr. Klinger.

MUDr. Frankl odborný lékař pro žaludeční a střevní nemoci a roentgenologii. PRAHA II., NEKÁZANKA 4, II. patro. Ord. 9-10. 3-4. Telefon 234-13.

MUDr. Ervín Fröhlich, odborný lékař pro choroby vnitřní, žaludeční, střevní a výměny látek, em. asistent I. med. kliniky prof. Schmidta. PRAHA I., Na Příkopech 35. Ord. 9-10, 1/3-1/5. Telef. 228-91.

MUDr. ZDENKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

odb. dětská lékařka, **PODOLÍ**, Pankrácká 14 (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9-10 a 2-4. Tel. 441-77.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO** ord. 3-4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. PRAHA II., VO-DIČKOVA 15. (Hlávkův palác.)

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH** PRAHA II., Havlíčkovo nám. 22. Ord. 9-11, 2-4. Tel. 270-13.

MUDr. EMIL VOGL

odborný lékař pro nemoci vnitřní, PRAHA II., LÜTZOWOVA 32, roh Washingtonovy. Ord. 9-11. 2-4. Telefon 226-65.

VAŠ VKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

KRAUS & SPOL.

krejčí pro pány a dámy

Telefon 309-69

PRAHA II.,
Panská ul. 10

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY

FERRY GRAUMANN

PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A.

Tel. 315-28.

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVI V PRAZE I., NARODNÍ TRIDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohlédací pošt. úřad Brno II. • Novin. sazba povolena v Brně řed. pošt. a telegrafů pod čís. 119.268/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Dlabal.

TISKEM LIDOVÉ TISKÁRNY BRNO, ŠEKA 1

Přítomnost

ROČNÍK XVI

V PRAZE 15. ÚNORA 1939

ČÍSLO 7

O pitomých řečech a o slovanském štěkání

I.

Český Sternberk 7. února 1939

Vážený pane redaktore,
milý Peroutko,

ještě jeden dopis — dnes ode mne. Promiňte mi to, je-li to možné. Říká mi jakýsi nevýslovně nutkavý, vnitřní i mravní hlas, že bych Vám měl poděkovati za Váš článek z nedělních »Lidovek« (5. února), věnovaný »Pisatelům několika dopisů«. Je to nanejvýše potřebný — dobrý článek. Nechci tím nikterak říci, že všechny Vaše články jsou dobré — i užitečné. Ale duševní stav našeho lidu, a vidím to z nahodilých rozhovorů i zde na venkově, není normální, a skutečně jen hrstka jakýchsi mluvků, chcete říci: radikálů, jej krok za krokem rozvrací. Mnozí stále ještě zpívají po hospodách: »Rus je námi, kdo proti nám, toho Francouz...«. Byl jsem, ač velmi mrzut, že mne odtrhují od potřebné práce, na jednom z venkovských plesů. Inu, »plesal« ten lid jak uměl. Poněvadž já neplesu, seděl jsem a pil jsem hraběcí pivo. Neplecha! Ale co tu bylo kolem mne žalostných řečí! Že na jaře Rusové půjdou na Poláky, Francie že se vzpamatuje (patrně zvýší do jara svou porodnost!), Itálie opustí Německo a podobně. Nežil jsem v dobách Byronových či Máchových, zažil jsem jen vzrušivou chvíli v »Moderní revui«, ale stejně mi nejde na rozum, jak po dvacetileté éře masarykovského »realismu« může náš lid propadat takovému romantismu, jenž je hoden počátku neblahého devatenáctého století — století »pokroků«. Století hospodářského liberalismu, dělnických stávek a ztráty víry! Století, v němž aristokrat Baudelaire bojoval na barikádách, křiče: »Žádám smrt generála Aupica«, poněvadž Aupic byl jeho nevlastním otcem a básník to nikdy své matce neodpustil. Podobně křičí i někteří naši básníci — bez politických motivů, často jen z nějakého intimního osobního popudu.

Zdá se mi, že bude nutné přichystat všecku zbroj proti těžkým poruchám v myslí našeho lidu. Nebát se! Také já dostávám sprosté dopisy a vyhrožuje se mi v nich smrtí. Eh, smrt — ta nám všem byla nedávno tak blízko, že je to k smíchu, uvážíme-li, že ten člověk dříve slintá na papír! Ale je tu nebezpečí jiné: lidé jsou podněcováni nesvědomitou cháskou dobrovolných agitátorů. Pokud vím, neplatí je SSSR, platí se jaksí sami, »radost ze zla úhrnem«. Říkají — mezi jiným — že tento stav dlouho nepotrvá, že nepotřebujeme Syrového, Berana (patrně by to vše zařídil Zdeněk Nejedlý!), že bude pomsta lidí Benešových na lidech — druhých, že bude pomsta...

Ani nevím, jak bych co nejuprávněji řekl české žurnalistice, aby zuřivě bojovala proti těmto pověrám. Tyto a podobné řeči vynesly nám páté a šesté pásmo,

jichž by snad před tím nebylo. Další pitomé řeči mohou nám vynést více.

Píšete ve svém článku o husitství. Měl jste snad ještě dodat, že toto husitství byl opravdu produkt středověku a že každá jeho novodobá aplikace je za dnešních časů prostě směšná — jako historie pana Broučka. Loni jsme se minili bít — doufajíc ovšem pevně v pomoc přátel. Vidouce, že není takové pomoci, osířeli jsme a obzírali jsme pochmurně okolní svět, zatím co nám ukrajovali hranice. I štěkali jsme — jeden na druhého. Nato okrajovali hranice ještě víc! Nepřestane-li toto ubohé slovanské štěkání, čeká nás osud všech těch Slovanů, jež Bůh, patrně maje dobrý s nimi úmysl, postavil do středu Evropy.

Tak tedy — ještě nikdy jsem nenapsal tak dlouhý dopis. Jsem líný — skoro jako Vy. Ale protože jsem častokrát se přesvědčil, že Vaše mysl je neodvislá a a svá, napsal jsem tato slova, která doprovázím srdečnými pozdravy.

Váš

R. Medek

II.

Pane generále,
milý Medku,

ačkoliv jsme po léta stáli každý jinde, vzniklo mezi námi před časem jakési drsné přátelství, které, jak z Vašeho dopisu vidím, dosud trvá. Myslím, že toto přátelství se původně založilo na společné naší nechuti k některým — řekněme — tenounkým a průsvitným osobnostem a na společné zálibě v onom blahodárném řádu lidského ducha, který jsme oba nazývali zdravým rozumem. Připočítejme na vrub nedokonalosti všech věcí, že jsme si často stanovisko zdravého rozumu vykládali každý jinak.

Zato v dnešní situaci chápeme kategorický příkaz zdravého rozumu úplně shodně a je asi opravdu naší povinností stále a znovu tu určitou šedivou národní potřebu vykládati. V čem je ta potřeba? V tom zajisté, že pro naši další národní činnost je nejdříve nezbytno objeviti všechna nová základní fakta naší situace a nedovolit, aby byla něčím zatemněna, ani citem ne, ani toužením ne. Nikdy na skutečném realismu tolik nezáleželo, jako nyní, nikdy jsme ještě nepotřebovali tak důkladně vědět, co skutečně jest, a rozlišit to od toho, co se jen zdá, nebo co by se nám líbilo. Musíme probudit všechny schopnosti necitelného rozumu. Český realismus vystoupil kdysi proti tomu, že byly padělány rukopisy. Je-li dnes ještě nějaký český realismus, musí vystoupit, aby nebylo paděláno, falšováno a romantisováno celé naše postavení. Jde-li někdo uzoučkou stezkou, podle níž zejše hloubka, musí být pořádným realistou, nesmí pokládat za pevný kámen, co jím není, nesmí mít chumáč mlhy za kus země.

Řeknu Vám, že mívám zoufalé pokušení někam se odklidit, dostanu-li od takového českého inteligenta

dopis, z něhož je na výsost patrné, že jeho pisatel si z naší současné situace ještě nic neráčil uvědomit a že se na svět dívá nejděťštějšíma a nejnaivnějšíma očima. Ale běda, obyčejně je to dítě zlostné a jeho dopis je jako oštěp, kterým Vás protkne za to, že se mu nechcete podobat v jeho nevidomosti. Má doma asi barvořisk, představující Havlíčka před porotou, a končí dopis obyčejně takto: To jste mi pěkný Havlíček! Ale hlavním Havlíčkovým nárokem na slávu nebyla ta okolnost, že byl postaven před porotu, nýbrž jeho zralý a neústupný smysl pro skutečnost a prospěch českého národa; následkem toho už v jeho době byla sekta Čechů, kteří na něj pokřikovali: To jsi nám pěkný husita! Zkrátka a dobře, český novinář dnes jest jako bytost vpředu i vzadu jedním centem obtížena, censurou i pocitem odpovědnosti, ale část publika stojí okolo a přísně posuzuje, jak se mu daří dělat piřuetu.

Konec konců to ovšem není intimní otázka novinářská a nejde o to, jak se nám osobně vede, když jsme takto omíláni v mlýně neporozumění. Je to nejvážnější otázka státní a národní, jsme-li schopni vidět skutečnost a zaříditi se podle ní. Tady přece nezáleží na tom, co kdo dříve byl, nebo co snad ještě je, pravý nebo levý. Tady vůbec nejde o politické přesvědčení, nýbrž o fakta. Na neschopnost vidět pravdu někdy národy zacházejí. Je-li něco bílé nebo černé, na tom se musí pravý, střední i levý dohodnout, nejsou-li to náhodou blázní nebo zatracení tvrdohlavci. Z tisku vládní strany se dovidáme, že existuje nějaká agitace, a také vy píšete, že se »vedou pitomé řeči«. Právíte-li »pitomé«, nemohu proti tomu nic mít, je-li obsah jejich takový, jak naznačujete. Ale pochybuji, že by to byla »radost ze zla úhrnem«, která inspiruje ty řeči. Po každé velké katastrofě v každém národě určitá část lidí se z žalu trochu pomátne a roznáší svůj zmatek — i bez radosti ze zla; nesnáší studenou mluvu fakt a zoufale hledá nějakou ilusi, která by pomohla žít; jsou to ti lidé, kteří i stínu stébla se chápou; víte jistě, že stále rostoucí počet lidí hledá útěchu u astrologie — také bez radosti ze zla; překvapilo mne, když jsem shledal, jak inteligentní lidé, o kterých bych to byl nikdy nevěřil, se pídí po proroctvích švýcarských astrologů na rok 1939.

Nuže, ty řeči, o kterých píšete, to je taková politická astrologie a nějaký způsob zoufalství. To vše je pochopitelné, ale zle bude státu, jehož vedení by dovolilo, aby politická astrologie nebo takové řečnické zoufalství na ně měly vliv. Na rozdíl od Vás věřím, že to mohou být docela hodní lidé, kteří vedou podobné řeči; ale docela v souhlase s Vámi prosím pro všechno na světě každého, aby jim nevěřil, a vidím s Vámi nej- přednější úkol žurnalistiky v tom, aby rozumným poučováním takové povídání vyvracela.

Jestliže ještě dnes opravdu někdo zpívá »Rus je s námi, kdo proti nám, toho Francouz smete«, tedy je to vzhledem k tomu, že loni na podzim se ukázal pravý matematický opak, jen nějaká truchlivá forma bláznovství. Podívejte se, lidi: loni jsme to prohráli na ilusi, že západ nám pomůže — ale to byla nějaká iluse! Byly to docela přesné smlouvy, podepsané a stvrzené sty projevy odpovědných státníků, vypadalo to tak skutečně jako kus kamene. A přece to byla bublina. Naproti tomu dnes nemáme ani podpisy ani projevy odpovědných státníků, nemáme nic než zahanbené je-

jich mlčení a nějaké chýry, šeptané po českých hospodách: kdo by se odvážil na tom stavět, když ani na minulém stavět se nevyplatilo? Ano, zastavte tu nesmyslnou a nebezpečnou agitaci!

Já nevím, jak může někdo věřit, že Itálie opustí Německo, když přece právě nyní dosti důvodně doufá, že ve spolku s ním vymůže si splnění svých světových přání. Je nepochopitelné, jak lze věřit, že Anglie a Francie půjdou do války letos, když před ní couvly loni na podzim, kdy mohly válčit za daleko výhodnějších podmínek, poněvadž Československo by bylo tehdy vázalo čtyřicet německých divisí, které by nyní byly od prvního dne volny proti Francii. Mimo to měla loni Francie spolek s Ruskem, který nyní leží v střepinách, jež se už ani nikdo nenamáhá sletit. Jak si tedy myslit, že Anglie a Francie teď budou létat s jedním křídlem, když si netroufaly nedávno létat s křídly dvěma?

Ostatně je pochybné, zda my ještě z jejich rozletu můžeme vůbec něco očekávat. Ačkoliv to širší veřejnost neví, už loni na jaře dávali nám angličtí a francouzští diplomaté na srozuměnou, že se kloní k tomu, aby pokládali vytvoření Československa v jeho starých hranicích za omyl, a že by asi Česko-Slovensko ani po vítězné válce nebylo už obnoveno v původních hranicích, poněvadž tak velký počet jinnárodních minorit by bylo třeba i do budoucna pokládat za výbušný problém. V září to pak řekl Mr. Chamberlain docela veřejně. Jestliže by tedy někdo považoval nás za nějaké důležité thema příští války, mylí se určitě. Svět je celkem rád, že se česko-slovenského problému zbavil a jen ze setrvačnosti si někteří lidé myslí, že se kolem nás ještě něco točí.

Do obrazu částečného rozvratu myslí patří, že tolik lidí slyšelo v rozhlase řeči, které vůbec nebyly proneseny. Loni se lidi zapřísáhali, že osobně slyšeli v moskevském radiu paličskou řeč Stalinovu proti Hitlerovi. Nebylo na tom slovo pravdy. Letos se vyskytují lidé, kteří na některé cizí vlně slyšeli, kterak dr. Beneš posílá různé výzvy do vesmírného prostoru a do vlasti. Tato zvěst byla stejně udělána z ničeho jako loňská zvěst o Stalinově projevu. Přesvědčil jsem se, že nesmíte věřit ani lidem, kteří ujišťují, že něco na vlastní uši slyšeli. Vůbec pak nevěřte pověstem o Benešově činnosti v cizině. Slyšeli jsme z věrohodného pramene, že se zdržuje politiky. I kdyby se jí nechtěl zdržovat, nebylo by to tak jednoduché, jak si někteří nadšenci představují. Anglie a Francie jistě po dlouhých úvahách dovedly loni věci až k Mnichovu. A daly tím dostatečně najevo svou nezlomnou vůli. Nedají se vyvrátit ze svých kolejí, ani kdyby k nim bývalý náš prezident mluvil jazykem andělským. Ještě nedávno jste mohli číst, jak francouzský senát zase jásal po řeči Bonnetově a Mr. Chamberlain dosud neztratil v Anglii čestný titul muže, jenž zachránil mír. Myslíte, že anglická a francouzská vláda by byly dovolily dr. Benešovi, aby svou agitací mátl tyto jejich kruhy? Čili, aby prakticky proti nim popouzel? Brzy by s ním byly začaly zacházet jako s obtížným cizincem a nebyly by zajisté couvly ani před vypověděním. Už proto nemohlo být žádné takové Benešovy činnosti v cizině, o jaké se šeptá. Dr. Beneš se mohl udržet v Chamberlainově Anglii jen jako soukromník, který pořádá své věci. Jestliže pak někdo věří, že by se byl i plně činnosti tohoto muže mohlo podařit zvrátit

všechna ta velká a světová fakta, která loni vedla k Mnichovu, věru nic neví o politice velmocí a lépe než pro politiku by se hodil k tomu, aby zakládal nějakou mystickou náboženskou sektu.

Všechny takové řeči jsou nejen neúčelné, nýbrž i škodlivé, poněvadž mohou hatit dílo odpovědné vládní politiky, jejímž hlavním úkolem jest nastolit dobrý poměr k Německu, s nímž jsme nyní uzavřeni ve středoevropském prostoru za nedbalé celkem pozornosti a mdlého zájmu ostatního světa. Takové řeči mohly by vzbudit podezření, že hrajeme dvoji hru, a to jest v našich nových poměrech luxus, který si nesmíme dovolit. Nevím přesně, zda, jak píšete, takové a podobné řeči nám vynesly páté a šesté pásmo, ale vím dosti přesně, že by nám mohly vynésti nyní mnoho zlého a tragického. Není proto předsudku, který by mne mohl zdržet, abych se proti nim nepostavil.

To »slovanské štěkání« pak, jak říkáte projevům nevole, jež se obracejí proti těm, kdo v této věci konají svou povinnost, je třeba snášeti s klidnou myslí, dokud jsou tu lidé, kteří se nenaučili nic jiného než štěkat. Ovšem je perverse drásat se v takové situaci ještě navzájem.

Máte pravdu, slovanské štěkání existuje. Beranova vláda pracuje a působí v tak těžké situaci, v jaké ještě žádná vláda republiky nebyla; na jejím zdaru záleží tolik, jako nezáleželo na zdaru ještě žádné naší vlády. Toto vše je pravda, i když všechny okolnosti nelze veřejně vykládat. Jestliže tedy někdo šeptanou propagandou se snaží podrýt posici této vlády, není to ani účtyhodná ani vlastenecká činnost. Jenže, milý příteli, není slovanské štěkání jen na jedné straně, nýbrž také na druhé, a na té se dokonce mnohem více rozléhá. Ti jedni mohou dnes slovansky štěkat jen jaksi šeptem, kdežto ti druzí tak činí na schůzích a ve všech sloupcích svých časopisů. Dovolte, abych Vás upozornil na ono drásavé, zlé, praslovanské štěkání, které se na podzim rozléhalo kolem nešťastného Karla Čapka. Ztráceli jsme území kus po kuse, a někteří lidé neměli jinou starost, než aby Čapek byl zničen. Stál jsem mu blízko a jsem svědkem, že to byla jedna z těch věcí, jež ho zabily. Neboť naše slovanské štěkání přechází až do slovanského cenění zubů a do slovanského kousání. Jsou žurnalisté, jejichž nejmilejší zábavou nyní jest sestavovat seznam kolegů, kterým má být zakázáno provozovat novinářské povolání. A jsou čeští spisovatelé, kteří samou starostí o to, který český časopis má být zastaven, se ani k českému spisování nedostanou.

Tady pomůže jen jedno: jestliže každý se proti tomu slovanskému štěkání postaví tam, kde má vliv a jestliže se proti němu obrátí i tehdy, když se netýká jeho. Poněvadž tam, kde je stín, rád hledám i světlo, nemohu se o jednom případě nezmínit. Po říjnové katastrofě se zdvihlo mnoho hlav a hlaviček, které nabyly domněni, že nyní nastala pro ně konjunktura; snažily se toho využít nejmohutnějším známým způsobem; vši moci rozšiřovaly svůj životní prostor; každý prostředek jim byl vhod. Jestliže je u nás muž, o němž by bylo možno říci, že pro něho pádem starého režimu nastala konjunktura, je to Karel Horký. Má za sebou mnoho let nejvěřejnějších bojů proti Masarykovi a Benešovi; nikdo nemá svou kvalifikaci pro novou konjunkturu tak v pořádku jako on. Byl by se mohl prostě nachýlit k jejímu prsu a dlouze ssáti. Místo toho za-

cházel s touto svou příležitostí způsobem, který nelze jinak nazvat, než ušlechtilým a odríkávým. Pomáhal zachraňovat ze zátopy demagogie co se dalo; odnášel umělecké hodnoty s pole, na které dopadala hrubá střelba večerníků; zastával se lidí, věřil-li v nějakou hodnotu v nich, i když patřili k jinému táboru; chránil některé své bývalé nepřátele. Užil konjunktury nikoliv pro sebe. Dlouhá léta jsme s Karlem Horkým dělali, jako bychom se neviděli. Až se příště potkáme, myslím, že před ním smeknu klobouk.

Milý Medku, jsem neobyčejně rád, že jste mi napsal. Jednak proto, že vidím, že staré ono naše drsné přátelství se nepotrhalo úplně, jednak proto, že Vám mohu říci: vývoj věci Vám svěřil velkou duchovní moc; mnoho mladých lidí bude nyní dychtivě naslouchat Vašemu hlasu; musíte si toho být vědom; prosím Vás, abyste své moci užil po pečlivě rozvaze.

Srdečně Vás pozdravuju

Váš

F. Peroutka

poznámky

Náhlý odchod Stojadinovićův

Ne každý politik by byl ochoten přiznat to, co řekl před poslanci své strany dr. Stojadinović: Že totiž se dověděl a z novin o krizi ve své vládě, t. j. o demisi pěti jejích ministrů, kteří se vyslovili pro neodkladné řešení otázek charvátské. Takovému řešení prý je na překážku dosavadní vláda, napsali ti ministři ve svém dopise ministerskému předsedovi Stojadinovićovi. Jejich krok byl současně protestem proti řeči jednoho předáka srbské složky vládní strany ve skupštině. Zdá se, že tato proticharvátská řeč byla spíše vítanou záminkou. Na této palácové revoluci měl účast všechny složky vládní strany JRZ (Jugoslavenka radikalna zajednica), tedy jak Korošec, vůdce slovinské lidové strany, tak Spaho, jenž vede bosenské muslimany, i konečně Cvetković, jenž se tím stavěl v čelo srbské opozice proti Stojadinovićovi ve vládním táboře. Není zatím dosti objasněno, jak se podařilo utajit takové překvapení, které Stojadinović nikterak neokrašoval. Dovedl ostatně při jiných příležitostech s otevřenou nenuceností mluvit o své politice a o tajemstvích politického úspěchu.

Stojadinović nejednou se dovoval jako svého vzoru Nikoly Pašiče, jenž první zpozoroval nadání a schopnosti mladého Stojadinoviće. Stojadinović dovršil své právnické a národohospodářské vzdělání na západě a v Německu, směřoval hned k praktickému užítí tohoto vzdělání, takže mu zůstalo málo času pro bělehradskou universitu, na niž se habilitoval pro národní hospodářství. Pašič vstoupil do politiky jako revolucionář národní a jako radikál sociální. Stál pak na čelném místě v osvobozenkém boji proti Turecku a Rakousko-Uhersku. Byl při tom ve svém Srbsku mistrem politické hry. Takové revoluční minulosti Stojadinović za sebou nemá. Měl možnost se teprve plně uplatnit až po válce. Když ve Velké Jugoslavii bylo tolik nových a nečekaných možností v oblasti hospodářské a finanční. Poznal jako nikdo jiný z jeho vrstevníků v Jugoslavii, kde jsou ony páky finančního dění a pohybu uvnitř a mimo hranice země. Poznal, kde a jak se setkávají a doplňují hospodářství a politika.

Po Pašičově odchodu se ukázal nápadný nedostatek politických a státnických osobností v táboře srbském. Příprava a trening nových politických garnitur se zdržely za diktatorského režimu krále Alexandra, po jehož náhlé tragické smrti byl tento nedostatek tím citelnější. Jen této okolností děkoval Jeftić, že mohl po smrti krále Alexandra na konci roku 1934 zůstat ještě půl roku u kormidla v čele vlády, jež navazovala na systém královské diktatury, která pevnou rukou chtěla prosadit vytvoření jednotného jihoslovanského národa a předejít tak vývoji k trojčlenné federaci.

Jeftičie porazil koncom jara 1935 politický homo novus, 46letý Stojadinović, za okolností, ktoré jsou práve nyní zvlášť zaujímavé a na ktoré upozornil před týdnem berlínský »Völkischer Beobachter« v úvodním článku, jehož autor zná dobře stav věci v Jugoslavii a zaujímá k němu postoj zdržlivě objektivní: »Ohromuje přesnost — píše — s jakou v noci ze 3. na 4. února se opakovala událost, jež skoro za stejných okolností vedla před tři a půl rokem ke změně vlády v Bělehradě. Rovněž tenkrát — 5. května 1935 — předcházely volby, při nichž vládní strana, vedená dr. Bogoljubem Jeftičiem, dobyla většiny. Mačkovi Charvátii však získali silnou menšinu. Také tehdy asi šest neděl po volbách přišlo pět ministrů s demisi, když byli prohlásili, že je nutno nyní řešiti charvátskou otázku a dáti koruně příležitost k novým rozhodnutím. Těchto pět ministrů, kteří tehdy rozbili kabinet Jeftičiev, vedl dr. Milan Stojadinović. Bije do očí, že doslova takový postup byl uplatněn teď v noci na 4. únor, kdy mluvčím demisionujících pěti ministrů se stal ministr sociální péče Dragiša Cvetković. Rovněž tentokrát se praví v odůvodnění tohoto kroku, že nelze již odkládat řešení charvátské otázky. Dějiny bělehradských krisí se opakují. Mohlo by se přijít na myšlenku, že tu režiruje nějaká jistá ruka.«

Jestliže berlínský list oceňuje úspěch Stojadinovićův na koleji politiky zahraniční, kde našel cestu do Berlína a do Říma, přiznává na druhé straně, že nevedla k úspěchu jeho politika vnitřní. Jeho příliš různorodá strana byla prý tvořena od s h o r a, nezapustila proto dostatečně hluboko své kořeny v širokých vrstvách. Neměla proto dostatečné průbojnosti, aby byla s to řešit problém charvátský. Tento problém — dodává německý list — stojí nerozřešen stejně před vládou novou, jako stál před vládou Stojadinovićovou.

Stojadinović, ohlašuje předem své vítězství ve volbách 11. ledna t. r., ohlašoval tím současně, že nabude takto legitimace k řešení hlavní státně-politické otázky: charvátské. Mělo býti těmito volbami dokázáno, že je splněn konečně předpoklad, požadovaný Mačkem: Na straně srbské že je totiž partner, vybavený dostatečnou autoritou, která skýtá záruku, že každá dohoda s Charvátii bude schválena dostatečnou většinou na straně srbské a že to bude dohoda pevná a trvalá. Výsledek voleb nesplnil takové očekávání — obdobně jako tomu bylo ve volbách v r. 1935. Zprávy, jež vyšly v cizině o lednových volbách v Jugoslavii, mohly vyvolati o nich mylné představy. Získala-li vláda v oněch ve ř e j n ý c h volbách 1,600.000 hlasů — t. j. o 300.000 více nežli opozice — pak na tomto vládním výsledku participovali Slovinci, vedeni Korošcem, a muslimani, vedeni Spahou, asi 300.000 hlasů. Alespoň stejný počet hlasů připadl na státní a veřejné zaměstnance. Spolehlivých stoupenců a voličů ze strany Stojadinovićovy bylo méně, než by se dalo soudit z celkové číselnice výsledků vládní kandidátky. Volební systém jihoslovanský zabezpečil 300 mandátů z celkového počtu 370. Tato většina byla pak ohrožena, jakmile se začaly odpoutávat strana Korošcova a Spahova. Korošec krátce po volbách podal demisi. To jsou pak skutečné strany s pevnou základnou. Nejpevnějším stranickým útvarem v této chvíli v Jugoslavii je ovšem charvátská strana Mačkova, nositelka myšlenky rovnocennosti všech kmenů anebo národů v Jugoslavii.

Za této dnešní situace je srbská složka, jež je nejsilnější a jež je hlavní nositelkou státní vůle uvnitř hranic Jugoslavie, v postavení nevýhodném. Podle statistiky z r. 1931 je v Jugoslavii 44 proc. Srbů a 34 proc. Charvátů. Nedostatek soudržnosti a jednoty na straně srbské a nevyřešení otázky charvátské právem může zneklidňovati odpovědné politické hlavy, činitele vojenské a dynastií.

Bude na nové vládě, aby začala vlastně vnitropoliticky, tam, kde byla Jugoslavie před nastolením vlády Stojadinovićovy. Tento převzal v létě 1935 na sebe závazek, že provede přechod k režimu parlamentárnímu a tento slib několikrát obnovoval, třebaže v poslední době naznačoval možnosti režimu spíše autoritativního. Maček a s ním srbská složka UO (Udružena opozicia) žádají jako předpoklad každé vnitrostátní úpravy, aby byly uvedeny v život ony zákony svobody, které měla vést v život vláda Stojadinovićova. Jde o nový zákon tiskový, shromažďovací a vypsání svobodných tajných voleb, které by uvolnily cestu k dohodě kmenů či národů v Jugoslavii. Toto dílo v souhlase s princem regentem má nyní připravovati nová vláda, která je vládou přechodnou už proto, že po nových volbách by byla vystřídána vládou parlamentní, tvořenou na nové základně.

Uvnitř vládního tábora má za sebou už dnes Cvetković většinu, třebaže Stojadinović je s to udržet pohromadě ze svého vedení dosti významnou menšinu vládních poslanců. Maček zaujímá k nové vládě stanovisko »blahovolně vyčkávací«, prohlašuje, že jeho konečné stanovisko bude určováno praxí a činy vlády Cvetkovićovy.

Všichni ti, kdož myslí dopředu a starají se o co největší vnitřní zpevnění jihoslovanského státu pro příští údobí, hledí co nejvíce urychlit řešení podstatného státního problému charvátského. Je to úkol těžký — toho jsou si vědomi jak Srbi, tak Charvátii a Slovinci. P r a k t i c k é řešení k a ž d ě h o národnostního problému v dnešní atmosféře evropské je pracný a nesnadný úkol politický, hospodářský a psychologický.

Ant. Pešl

Kolik nám půjčily Anglie s Francií?

Z denního tisku je známo, že celková půjčka Velké Británie a Francie Česko-Slovensku z titulu mnichovské katasstrofy činí 16 milionů liber, tedy podle oficiálního kursu něco kolem dvou a čtvrt miliardy K. Rozumí se, že je to málo, ale nemělo by smyslu kritizovat výši této částky, ani podmínky, kterými je půjčka provázena. Fakta mluví sama o sobě řečí jasnou. Jenže tato fakta nejsou u nás dosti obecně známa. Podle anglických novin — přidržujeme se polooficiálního výkladu v hospodářské rubrice »Times« — jsou přesná data tato:

Celková částka 16 milionů liber se rozpadá na část francouzskou a britskou a na dar. Proberme nejprve příspěvek Francie. Nuže, Francie nám nedává vůbec žádné hotové peníze. Jak známo, půjčila nám Francie za krise r. 1932 postupně 700 milionů zlatých franků. To jsou ty 4 miliony liber. Nyní je Francie přebírá na sebe a bude za nás platit úroky a úmor. Jenže ušetřené úroky a úmor nezustanou Česko-Slovensku. Oněch 35 milionů franků, které tyto úroky s amortisačí představují, musí dáti Česko-Slovensko k dispozici na zvláštní účet a z něho se budou poskytovat cizí valuty uprchlíkům, kteří se hodlají z Česko-Slovenska vystěhovat. To znamená, že vláda bude musit tyto devisy opatřit a dát pak svolení k jejich vývozu. Tím jsme hotovi s příspěvkem Francie.

Teď pojednejme stručně o příspěvku Anglie. Předně z oněch 12 milionů liber dávají se republice 4 miliony liber darem. Ale tyto 4 miliony liber je povinna republika rozdat za britsko-francouzské kontroly uprchlíkům ze sudetského území, kteří se budou vystěhovávat. Jak známo, na jednu rodinu připadne 200 liber, které dostanou vystěhovačii jako dar. Zámožní si zaplatí, chudí je dostanou zdarma. Zámožným se počítá vyšší kurs, a z toho se pomáhá zase tomuto fondu, aby měl více prostředků k vystěhování dalších uprchlíků. Asi pětina těchto 4 milionů liber byla již rozdána; jde zatím asi o tři tisíce vystěhovačů. Celkem se za tyto peníze vystěhuje asi deset tisíc lidí, protože někteří dostanou více než 200 liber. Kdyby dostali jen po 200 librách, mohlo by odejít do ciziny asi 15 až 20 tisíc vystěhovačů. Je ovšem velmi dobré, že tyto peníze jsou zde, protože na př. do Austrálie se nemůže přistěhovat nikdo, kdo nemá alespoň dvě stě volných liber v cizině. Nebýtí tohoto daru, nemohl by títo lidé emigrovat, protože my prostě bychom nemohli zásoby valut takto rozdávat, neboť jich potřebuje náš průmysl na kupování nezbytných surovin v cizině. Nesporně se republice ulehčí, také politicky, protože převážná většina emigrantů jsou němečtí židé.

Zbývá tedy z celé půjčky již jen 8 milionů liber, o nichž jsme se zatím nezminili. To je skutečná půjčka. Asi třetina této částky padne na nevyhnutelné stažení státovek. Další 2 miliony liber bude nutno postoupit vystěhovaleckému fondu a bude nutno mu je přidělit v librách, protože totiž nám již vyplaceny nebudou. Jak je snad ještě v paměti, poukázala Anglie v prvních dnech po Mnichovu 10 milionů liber jako zálohu na větší půjčku, o které se tehdy mluvilo. Jelikož teď dostali jsme vlastně jen 8 milionů liber, tedy 2 miliony liber bylo ve skutečnosti předplaceno, musí tyto 2 miliony liber býti dány do onoho 4milionového vystěhovaleckého fondu, na který poukazuje Anglie už přibližně nižší částku. Pro vlastní půjčku zbývá tedy 6 milionů liber čili necelá jedna miliarda K.

Původně se očekávala půjčka asi 30 milionů liber. Celá »hospodářská pomoc«, která nám byla slibována Anglií a Francií, když nás nutily, abychom přijali mnichovské rozhodnutí, se tedy končí redukcí našich exportních kvót do Francie na polovinu a touto půjčkou.

Cia.

Francie a její spojenci

Poměr francouzsko-německý byl po válce ústředním problémem evropské politiky. S ním byl těsně splat celý spojenecký systém, vytvořený Francií. Na něm bylo zvláště zainteresováno Polsko, vzhledem k neutěšeným svým vztahům k Německu. Poválečná politika Francie nalézala proto největší pochopení v Polsku. Když pak v pozdější době, zvláště od éry Stresemannovy, postupně byly rušeny rozdily, mezi státy vítěznými a poraženými, polská politika reagovala citlivě na každou změnu, která tu nastala. Locarno bylo prvním krokem k tomu, co se později v diplomatické mluvě nazývalo »likvidací války«. Zvláště rok 1930 přinesl řešení několika takových problémů. Po rozřešení problému reparačního stala se akutní otázka vyklizení Porýní. V této souvislosti byla provedena ve Francii i v Polsku diskuse o celém aliančním systému poválečné francouzské politiky.

Zásadní dohoda o předčasném vyklizení Porýní a jeho přirozené důsledky byly polskou veřejností chápány jako poslední krok od versailleské politiky evropských záruk. Zvláště podrobně byla v Polsku glosována polemika mezi Millerandem a Briandem. Polská pravice a střed polemisovaly s Briandovým tvrzením, že Polsko bylo Locarnem nadšeno. Někteří žurnalisté docela tvrdili, že tehdejší polský zahraniční ministr Skrzyński byl do locarnských úmluv vešna. Jistý rozruch vyvolala také v polském tisku výměna názorů mezi Briandem a Franklínem Bouillonem o výroku předsedy polského zahraničního výboru, knížete Janusze Radziwilla, že locarnská politika naprosto neznamená zajištění polských hranic.

Francii vadil stále neutěšený poměr polsko-německý, což ve Francii pocítovali jako stále tíživější překážku sblížení s Německem. Zřejmou nervositu vyvolávalo pak ve Francii zostřené napětí vůči Itálii. Bojovné projevy Mussoliniho v Livorinu, Florencii a v Miláně, první masové projevy v Itálii pro navrácení Nizzy a Savojska, to vše zvyšovalo nervositu francouzské veřejnosti. Tehdy také se vynořily kombinace o možnosti sblížení, ba docela i spolku italsko-německého. V této souvislosti byl dán podnět k francouzské diskusi o možnostech spolku francouzsko-německého a revisi celého aliančního systému poválečné francouzské politiky. Spolek francouzsko-německý měl nahradit Francii dosavadní politiku aliancí s malými státy, sousedními s Německem. Předpokladem dohody s Německem měla být revize versailleského míru, již by Německu byly vráceny kolonie a polský koridor, a dohoda o zbrojení. Tyto myšlenky hlásali prof. Dauzat v časopise »Volonté« a v »Matinuc« známý žurnalista Sauerwein. Poincaré a Clemenceau dopustili se podle těchto žurnalistů veliké chyby, když základem versailleského míru učinili princip co největšího oslabení Německa a jeho obklopení řetězem států, jimž byly splněny jejich maximální požadavky. Slabinou tohoto systému je, že tak byla vytvořena umělá hranice nových států, oslabených vnitřně nepřátelskými minoritami. Diskuse šla tak daleko, že mluvila o nespravedlivosti německé východní hranice a neudržitelnosti statu quo. Polská veřejnost se musila dovědět, že spolek polsko-francouzský je prospěšný pouze Polsku, Francii však že je na obtíž. Poincaré prý bez souhlasu parlamentu sledoval myšlenku nahradit odpadlé Rusko svazkem spojeneckým s Polskem a státy Malé dohody. Tento systém však předpokládal spolek Francie, Anglie a Itálie. K jeho vytvoření však nedošlo a proto se ukázala nutnost spolku francouzsko-německého.

V souvislosti s napětím francouzsko-italským vyskytl se v Paříži návrh na rozvázání spojeneckého svazku Francie s Jugoslavií. Francouzský tisk uspořádal též anketu o revisi míru trianonského. V této akci hrály významnou roli politické kruhy, blízké finanční skupině Loucheurové. Ostrých forem nabyvala však polemika o praktické ceně spojení polsko-francouzského. V Polsku byl proto vývoj francouzské zahraniční politiky sledován stále velmi bedlivě. Když v dubnu r. 1933 byl Francií zamítnut Pilsudského návrh na akci, která měla donutit Německo k zastavení zbrojení, vyvodilo z toho Polsko známé důsledky uzavřením paktu o neutočení s Německem. Také Belgie reagovala podobně na tuto francouzskou politiku. Obrát Belgie od poválečné politiky těsného spojení s Francií k předválečné politice neutrality vysvětlil nedávno ministr Jaspar takto: »Po postupném porušování versailleské smlouvy Belgie čekala reakci a ta se nedostavila. Proto jsme se rozhodli vrátit se k politice neutrality z roku 1914.« Tak se jeví dnešní situace v historické perspektivě toho desetiletí.

J. Růžička

politika

Gustav Winter:

Po pádu Barcelony

(Zhroucení Katalánie)

V desetitisícových zástupech přechází každý den katalánské obyvatelstvo francouzské hranice. Počítá se, že s ozbrojenými muži přesáhne tento příliv čtvrt milionu osob.

Odkud to náhle a rychle zhroucení katalánské fronty? Slyšel jsem vojenského odborníka vykládat, proč byla Barcelona tíže hajitelná než Madrid a proč se v tomto případě nemohl opakovat »madridský zázrak«. Bez jakýchkoli vojenských podrobností lze prostě říci, že se nikdy ještě žádný zázrak neopakoval — zázračnost je právě v jedinečnosti případu. Ale kromě toho obrana Madridu se konala za vojenských podmínek mnohem výhodnějších, nepoměr sil a materiálu nebyl tak zoufalý jako před Barcelonou — katalánská armáda měla 120.000 mužů proti 250.000 Francovým, 300 děl proti 3000, 50 tanků proti 500, 50 letadel proti 800 a munice jen na dvě neděle — a také psychologická odolnost obyvatelstva byla jiná ve čtvrtém měsíci války než v třicátém, nemluvíc o problému zásobovacím.

Přes to vše se tak rychle zhroucení nečekalo. Katalánie zklamala poněkud v celé této válce. Přes rok jednala na vlastní pěst v přesvědčení, že ona zůstane mimo nebezpečí, k společné obraně přispívala spíše symbolickými gesty než účinnou podporou, a teprve pozdě dospěla k vědomí skutečné situace. Statečnost, projevená ve snášení leteckých útoků na civilní obyvatelstvo, hrdinské hladovění trvající déle než rok, to jsou krásné rysy tohoto zápasu, odčinující nejednu chybu a počáteční bezstarostnost. Ale fakt je, že Katalánie je příliš evropská, aby byla mohla soutěžit v tragickém stoicismu s Kastilií, jež právě v takových situacích nejpatetičtěji dokazuje svou africkou schopnost snášet vše a obejít se beze všeho.

Intervence a neintervence

Formálně byla až doposud válka ve Španělsku vnitřní věcí španělskou. Bylo těžko udržovat tuto fikci, ale proslulý neintervenci výbor dovedl důsledně nevidět a neslyšet a anglo-francouzská diplomacie vyvinula zcela mimořádné úsilí, aby nemusila brát na vědomost skutečný stav věcí. V původních odhadech se jistě nepočítalo s tak dlouhým odporem republikánů, ale čím více tato akce vyžadovala nákladů a námahy, čím více v ní totalitní velmoci angažovaly svůj prestiž — obě uznaly Franca za držitele legální moci ve Španělsku už na podzim 1936 — tím pevněji a vytrvaleji jednaly Řím a Berlín, aby oběti nebyly přineseny nadarmo. Na této straně barikády je politika jasná a důsledná.

Na druhé straně je od začátku až do konce bezradnost a nejistota, v neposlední řadě také proto, že veřejné mínění anglické i francouzské je rozděleno a neposuzuje poměry ve Španělsku se zřetelem k zájmům svých zemí, nýbrž podle ideologické příbuznosti a po většině bez náležité znalosti, jak věci ve Španělsku vypadají a o čem vlastně běží. Anglická veřejnost stála s počátkem většinou na straně Francově, část proto, že se bála socialistických experimentů, část proto, že byla pohoršena zprávami o pálení kostelů. Když se konaly obecní volby v několika stech obcí v Anglii na podzim 1936, ztratila Labour Party v některých městech citelné množství hlasů, poněvadž se — opatrně a nesměle — postavila za madridskou vládu. Otázka cizí intervence se ještě tehdy nejevila ve své pozdější ostrosti a průměrný Angličan si prostě přál, aby tam dole v té barbarsky

krásné zemi, odkud přicházejí tak vysoké dividendy — Rio Tinto atd. jsou velmi půvabná jména, za nimiž se skrývají velmi pozitivní hospodářské zájmy — byl už zase pořádek. Na možnost ohrožení bezpečnosti ve Středomoří nikdo zatím nemyslel. Když se věci vyvíjely jinak, než jak se s počátkem zdálo, když se za občanskou válkou rýsovaly veliké mezinárodní komplikace, počalo se veřejné mínění britské obracet. Sentimentálně stála jeho většina v poslední době na straně republikánů a politicky se také mnoho prvotních stoupenců Francouzských obrátilo. Ale to už seděl Chamberlain v sedle a dělal svou politiku, neohlížeje se na to, co veřejné mínění jeho země myslí. Angličané mají obdivuhodnou literaturu o Španělsku, ale pro koho se takové knihy píší a vydávají, je u boha

Když vypukla válka ve Španělsku, nebyla francouzská veřejnost připravena lépe než anglická chápat ji a hledat, kde je francouzský zájem, nýbrž s velikou vášní se rozdělila na dva tábory. Nezapomínejme, že to bylo několik neděl po volbách, že vítězná volební formace se ve Francii stejně jako ve Španělsku jmenovala »lidová fronta« a že právě v tu dobu uskutečňovala Blumova vláda sociální reformy, jež se politickým a hospodářským konservativcům zajídaly.

To vysvětluje zaujatost, s kterou ti i oni posuzovali první období občanské války. Není pochyby, na kterou stranu se klonila ve své většině Blumova vláda. Nicméně právě ona dala podnět k politice neintervence. Dva důvody působily jistě na Blumovo rozhodnutí. Jednak se nechtěl odchýlit od solidarity s Anglií, krátce předtím pracně obnovené. Diskutovalo se mnoho o tom v socialistických kruzích francouzských i jiných, vykonala-li anglická vláda na francouzskou skutečný nátlak. Někteří francouzští socialisté, osobně blízcí Blumovi, to tvrdili, Eden to kategoriicky popřel, když byl interpelován anglickými labouristy. Ale jsou formy nátlaku, nezachycené v žádných diplomatických aktech a demarších. Pouhé vědomí, že by byla solidárnost s Anglií opět ořesena, stačilo Blumovi, aby zakolísal. Druhý důvod byl vnitřní. Zajisté nešlo ani o úmysl intervence, ale i prostý prodej válečného materiálu republikánům, povolený mezinárodním právem, byl by narazil na protesty jedné části veřejného mínění. Ale Blum měl svůj obsáhlý vládní program a měl tížďadost provést jej. K tomu potřeboval uvnitř klidu — ještě v červenci propukly stávkou s obsazením továren a nebylo možno zlikvidovat je. Do toho nepokojného ovzduší nechtěl házet novou zápalnou látku.

Bylo francouzské dělnictvo ostatně tak odhodláno dosáhnout podpory pro španělské republikány? Viděl jsem ty schůze, na kterých se křičelo »děla a letadla pro Španělsko«, ale po schůzi šli to lidé klidně zapít, přesvědčení, že křikem udělali pro Španělsko dost. Výroba byla v tu dobu ještě rozrušena a Francie by nebyla mohla mnoho dodávat, nemajíc dobře z čeho. Otázka pracovní doby, mezd a jiných konkrétních zlepšení byla mnohem citlivější než otázka pomoci Španělsku. Kdyby se byl projevil ve francouzském dělnictvu v tu dobu skutečný živelný proud pro pomoc republikánům, třeba bez intervence, nebyl by mu mohl Blum odolat. Ale všechno zůstalo při slovech a sbírkách, jež ostatně také nevynesly mnoho. A konečně v tu dobu byla ještě naděje, že se podaří vynutit neintervenci oboustrannou a snad by se to bylo podařilo, kdyby si nebyl Blum svázal ruce tím, že z okamžité reciprocity neudělal předpoklad neintervence politiky.

Chvíle splatnosti

Nemá smyslu podávat tu historii slavného slepého a hluchého neintervence výboru. Podívejme se, jak teď vypadá situace po pádu Barcelony. Teď se blíží okamžik, kdy se z války ve Španělsku může vyvinout z á p a s o Š p a n ě l s k o. Teď se totiž přibližuje

chvíle splatnosti jednoho velmi důležitého slibu. Už dávno se intervenující velmoci svou pomocí Francovi nijak netajily, naopak okázale oslavovaly vítězství svých zbraní na španělské půdě, už dávno se tedy nemohly neintervenující velmoci tvářit nevidomými a místo oboustranného vyklizení cizích vojáků spokojovaly se dvojím ujištěním, jednak že Italie povolá zpátky své legionáře, až bude po válce, jednak že nemíni podržet ani čtverecného metru španělského území. Konec války, to znamenalo pro Itálii konec vítězný pro Franca — Mussolini to nejednou řekl bez jakéhokoli dvojmyslu. Už dávno anglická politika otevřeně a francouzská politika zastřeně počítaly také s tímto výsledkem, ba pokoušely se aspoň nepřímou urychlit jej, aby tím urychlily odchod Italů ze Španělska. Nenaléhaly vážně na odchod italských vojsk a německých techniků, i když bylo komisí Společnosti národů zjištěno, že republikánská vláda poslala pryč všechny členy mezinárodních brigád, trpěly bombardování, aby připravily civilní obyvatelstvo na nutnost kapitulace, až do zcela nedávné doby odmítaly dodávat do Španělska i za drahé peníze potraviny — teprve koncem minulého roku prodala francouzská vláda španělské část svých obilních přebytků. Mezinárodní situace ujasnila totiž veřejnému mínění obou zemí důležitost posic, jež teď Italové ve Španělsku drží, a vlády obou zemí jsou netrpělivé, aby tyto posice byly vyklizeny. Francouzská sněmovna objevila pozdě, ale přece, že na neutrálním Španělsku závisí bezpečnost francouzských »routes impériales«, a několik resolucí parlamentu a vládních prohlášení zavazuje Francii, aby se teď domáhala jednak rychlé evakuace cizinců ze španělského území, jednak vyklizení choulostivých strategických bodů.

Pozdní znepokojení

Francouzští politikové rozličných — a často protilehlých — tendencí byli v posledních měsících zneklidnění mezinárodní stránkou událostí ve Španělsku. Pandé Kerillis, jenž první nemýlíme-li se, dal podnět k tomu, aby byla generálu Francovi odezdána čestná šavle jako dar jeho francouzských obdivovatelů, proměnil a napsal v nedávné době mnoho výstražných slov o nebezpečí, jemuž bude Francie vydána, nechá-li Pyreneje v okruhu eventuálních italsko-německých operací. Křesťansko sociální poslanec pan Pezet podal v těchto dnech v listě své strany »Aube« tento obraz nesnázi, jež mohou pro Francii nastat, i když opravdu budou cizí vojska odvolána:

»Nálada, kterou Francův tisk a rozhlas vzbudil proti nám, zůstane a povede rozhodující osobnosti Francova Španělska k tomu, že budou podporovat Itálii a Německo v jejich operacích proti Francii. Ke zdaru těch operací stačí, aby se Franco uvolil znepokojoval Francii na Pyrenejích, v Maroku a Středomoří. Stačí, aby Francie neměla absolutní jistotu, že bude moci volně disponovat svými vojenskými silami v severní Africe a volně je dovážet. Stačí, aby ještě po několik měsíců Anglie byla znepokojoována na Gibraltar, jenž může být neutralizován, ba ohrožen zezadu a zepředu, ze španělského Maroka. Stačí, aby bylo obyvatelstvo jižní Francie po několik neděl necháno v nejistotě o svém osudu a poplašeno nebezpečím útoku ze vzduchu. Několik tisíc dobře mířených bomb by učinilo celou jižní železniční síť neupotřebitelnou. A to by pak umožnilo nový Mnichov, tentokrát pravděpodobně na útraty Francie.«

To se úmyslně vyhýbáme citovat některého politika nebo některý list, jenž by mohl být podezříván ze sympatií k republikánskému Španělsku. Je možno říci, že až na pana Doriota, na záhadné kruhy, za něž mluví »Matin« a »Jour« a s jistými výhradami na pana Flandina, celá Francie si dodatečně uvědomuje, co je pro ni v sázce. A vláda? Jejím jménem prohlásil pan Bonnet v senátě minulý týden:

»Důležitost Španělska je prvotřídní pro naše dopravní spoje, a nemohli bychom strpět, aby přítomnost cizího státu ve Španělsku ohrožovala nedotknutelnost našich říšských

cest. Vláda v Burgosu se zavázala v září, že žádný cizí stát nebude mít nadále rozhodující vliv na španělském území. Italská vláda pak prohlásila, že si nechce zajistit žádný územní nebo politický zisk ve Španělsku a vláda anglická jako naše vzala na vědomost ta prohlášení a ty závazky. Dodávám, že ty závazky byly dány bez výhrady a budou musit být rovněž splněny bez výhrady.

Necháváme stranou otázku, je-li možno v Evropě po Mnichově vynucovat opravdu od Itálie něco bez výhrady, i jinou otázku, byl-li by pan Bonnet opravdu dost energický pokoušet se o to. Většinu italských projevů o této věci nezná svět přímo z italských úst, nýbrž z prohlášení francouzských a anglických státníků. Existují ovšem ujištění, že se Itálie nemíní usadit ve Španělsku trvale, ale jsou mnohem méně kategorická a bezvýhradná, než pan Bonnet soudí.

Naděje, nikoli jistota

Anglická a francouzská vláda soudí, že teď přijde chvíle, kdy Itálie jednak odvolá své sbory, jednak vyklidí Baleáry a ostatní strategické posice. Co do dalšího, věří, že čas pracuje aspoň ve španělské věci pro ně. Podle jejich mínění nebude Francovi proti myslí, bude-li se moci trochu oprít o Londýn a Paříž a získat tak volnost pohybu vůči těm, jimž děkuje za své vítězství. Nebude se hněvat, bude-li mu nabídnuta hospodářská pomoc. Země válkou zruinovaná bude potřebovat nákladné obnovy, a peníze jsou v Londýně a Paříži, ne jinde. Ale Londýn a Paříž neotevrou měsíc dříve, pokud nebude Španělsko vyklizeno, Franco bude tedy sám nejvíce naléhat, aby tento slib byl co nejdříve splněn. A pak, říkají si v Paříži a v Londýně, neškodilo, že Itálie vynaložila tolik sil ve Španělsku — kdyby došlo k nějakému velkému konfliktu, to, co ztratila ve Španělsku, bude jí už vždycky scházet. Konečně nelze přehlédnout jeden moment psychologický, čerpaný ze španělských dějin — Eden více než před rokem se ho dovolával v anglické sněmovně, pan Flandin jím operoval před nedávnem ve sněmovně francouzské. Španělský národ je velmi nedůtklivý na svou čest a nezávislost a nenávidí vetřelce — Napoleon měl příležitost přesvědčit se o tom k své škodě. Ať se věci upraví ve Španělsku jakkoli, Španělé všech odstinů budou nakonec dělit svět na ty, kdo se míchali do jejich války, a na ty, kdo se drželi stranou. A tím, kteří se drželi stranou, soudí anglo-francouzská diplomacie, budou vděční a s nimi budou chtít společně pracovat politicky, kulturně a hospodářsky. Jednostranná neintervence mohla snad způsobit dočasný pokles franco-anglického vlivu, ale nakonec na něm Anglie i Francie vydělají.

Co Itálie drží.

Jinak, docela jinak se asi dávají na vývoj věcí v Římě a v Berlíně. Italsko-německé vítězství ve Španělsku vytvořilo ve Středomoří novou situaci, kterou ještě před pádem Barcelony, formulovala »Yorkshire Post« takto:

»Francie, náš spojenec, by mohla být napadena od jihu jako s ostatních stran a poražena dříve, než bychom jí mohli přijít na pomoc. Každý rok dovážíme po moři dvacet milionů tun potravin. Kdyby nám byla uzavřena středomořská cesta, znamenalo by to pro nás konec dovozu potravin ze středomořských zemí a petroleje z Haify. Nepřítel, mající rozhodující vliv ve Španělsku, by mohl přeříznout dvě třetiny našich mořských cest a odseknout nás od našich zásobovacích zdrojů. Naše zásobovací cesta okolo mysu Dobré naděje by vyžadovala většího množství lodí než zásobovací cesta přes Středomoří, a to v poměru 9:5. Tonáž našeho obchodního loďstva je dnes o celou čtvrtinu menší než roku 1914. Ztrátou nadvlády ve Středomoří by bylo britské imperium rozděleno ve dvě části, jež by si navzájem nemohly pomáhat.

To, co se počátkem prosince formulovalo takto způsobem podmiňovacím, je dnes nutno formulovat už způsobem oznamovacím: Pro Francii je ztráta ještě citelnější. Po dvě stě let platilo pro ni heslo Ludvíka čtrnáctého »Není už Pyrenejí« — a jakými oběťmi do-

šáhl tohoto uvolnění jihozápadních hranic! — dnes Francie pozoruje, že Pyreneje zase existují. A kromě toho bezpečnost spojení mezi metropolí a Afrikou je ta tam.

Lze rozumně očekávat, že Itálie a Německo vydají tak beze všeho tyto trumfy z rukou? A oč se opírá naděje, že Franco se bude hledět vyprostit z italsko-německého spojení? Zdá se, že je s ním Franco úplně spokojen. Kdyby však nebyl, připomíná mu italský i německý tisk v těchto dnech velmi důrazně, že vítězství nedobyl on, nýbrž jeho spojenci, a to je pravda. Kdyby bylo třeba, dovede se i Mussolini i Hitler postarat, aby se neodchýlil od osy — prostředky k tomu mají. Válka stála Itálii veliké peníze — podle anglických odhadů třicet milionů liber šterlinků, nepočítajíc přímá vydání za italské mužstvo ve Španělsku a jeho výzbroj — je možno čekat, že nežádajíc ani haléře náhrady, stáhne svou armádu bez záruky zaplacení? Franco nemá peněz, ale může platit a už platí ve formě hospodářských koncesí v rudném území, ve formě dovolení ke kolonizaci v územích málo zalidněných, Itálie má zkrátka mnoho cest, jimiž může zajistit svou trvalou přítomnost ve Španělsku. A je tak jisto, že Franco bude nutně potřebovat pařížských a londýnských měšců k hospodářské nápravě? Španělsko je potenciálně bohatá země a němečtí technici a finančníci se mohou úspěšně pokusit o organizaci tohoto bohatství a racionálního těžení z něho.

Španělsko jako výměnný předmět

Připusťme však možnost nejpříznivější a nejméně pravdě podobnou, že totiž Itálie vysloví ochotu ze Španělska a z Baleár odejít. V tom případě bude chtít — a se svého stanoviska docela logicky — těchto posic využít aspoň jako výměnného předmětu v jednání s Francií. To nevyslovujeme žádnou hypotézu — přečtěme si, co píše velmi autoritativní »Resto del Carlino« 6. února:

»Válka v Habeši byla italským vítězstvím nad 52 národy, válka ve Španělsku je italské vítězství nad Francií. Prohraná válka se platí, a to tím dráž, že máme ještě vyřizovat staré účty, na př. Korsiku, Tunis, Nizzu, Savojsko, Džibuti, Suez atd.«

Tento článek velmi dobře vystihuje, jak se Itálie dívá na mezinárodní situaci po pádu Kalalanie. Nebude prostého ponechání Franca dalšímu osudu — ostatně pan Virginio Gayda naznačil již, že italské vojsko zůstane ve Španělsku až do vítězství politického, nejen vojenského.

Článek novináře, jenž tak často tlumočí mínění nejvlivnějších míst, vzbudil v Londýně poplach takový, že vedl k oficiálnímu dotazu anglického velvyslance. Podle neúředních zpráv, odpověděl hrabě Ciano, že pan Gayda vyslovil jen svůj osobní názor. Tím lépe. Ale jak je vidět z citovaného již »Resto del Carlino«, odchod Italů ze Španělska nebude hladkou operací. V případě nejpříznivějším rozvinou se teď vážná mezinárodní jednání o této operaci, v nichž si dá Itálie svůj odchod přiměřeně zaplatit. Ta vyjednávání a vše, co se z nich může dále vyvinout, dopadnou-li příznivě i dopadnou-li nepříznivě, se nás již přímo netýkají a můžeme se na ně dívat jako pozorovatelé.

Španělsko věčně

Co soudí a co by chtěl španělský národ sám? Franco odmítl v těchto dnech opět myšlenku jakéhokoli plebiscitu, nějaké volby v dohledné době rovněž nebudou, není tedy prostředku, jak zjistit skutečnou politickou vůli v zemi. Jen obecnou únavu na obou stranách zjišťují všichni, kdo se v poslední době ze Španělska vrátili. Všimněme si však některých paradoxních stránek nynější situace za Pyrenejemi — jakmile jde o Španělsko, ocitáme se ostatně vřdvěcky v říši paradoxů. Po celé století zápasily ve Španělsku dva hlavní proudy,

»europeizantes«, kteří chtěli dohánět Evropu, a zastánci domácí tradice. Zhruba — a s jistými výhradami — lze říci, že dnešní republikáni jsou europeizantes a Francouzi že jsou stoupenci domácího tradicionalismu. Nuže — a to je paradox první — ti europeizantes se marně dovolávali pomoci a zájmu liberální Evropy, zato jiná část Evropy, arci protiliberální, pomohla vši silou odpůrcům evropských vlivů. Pochybujeme, že budou mít ještě jednou španělští europeizantes chuť vést doma zápas za Evropu, která je nechala na holičkách.

Nezajde-li však celý španělský národ v tomto vyvražďovacím zápase? Nemáme snad vidět v tom, co se teď ve Španělsku děje, smrtelné křeče země, státu a plemene? Mnoho by bylo možno říci o tomto tématu. Ale řekněme jen, že španělský národ zažil ve svých dějinách podobných křečí už několik — jak otrásl celou zemí na př. války proti Napoleonovi, nebo dlouhá a bezpříkladně krutá válka karlistická! Zažil a přežil, přežije i tuto hroznou zkoušku. Mýlí se arci ti ve Francii nebo v Anglii, kteří spoléhají na to, že jim budou Španělé vděční za neintervenci.

Španělé jsou fatalisty, jak jim určuje i jejich arabská krev i poučení jejich tisícileté historie. Ten fatalismus není však pesimistický, vede naopak k hluboké víře, že po všem protivenství bude, musí být zase jednou lépe. Na konci sedmnáctého století, už na sklonku španělské moci, věří Alvarez Ossorio, že »mucha mal suele ser vispera de mucho bien« — »mnoho zla bývá obyčejně předvečerem obratu k dobrému«. Ten národ doufá a věří — někdy tak pevně, že považuje za zbytečné hnout prstem, aby svou víru a naději pomohl uskutečnit. I když si nejvíce zoufá nad úpadkem, i když nejmelitostněji analyzuje a bičuje svou neschopnost přizpůsobit se modernímu světu, je Španěl v hloubce přesvědčen o tom, že Španělsko nezahyne. Costa, veliký pesimista, jenž napsal Španělům do svědomí pravdy nejméně příjemné a tolikrát proklínal španělský osud, napsal také: »Jako Fichte věřil ve věčnost německého plemene ve chvíli, kdy je deptal Napoleon, věříme my zase ve věčnost španělského.«

Literatura a umění

Edmond Konrád:

Je Alois Jirásek národní?

Co je národní?

A co je v umění nenárodní? Zní to, jako by se vracely doby, kdy se u nás jaksi po rusku hledaly »pravé« a »levé« úchyly.

Docela patrně pro národní umění jako pro každé jiné umění je třeba měřítek (Šalda psával: sudidel) umělecky zdůvodněných. Jinak propukne zmatek. Na počátku novodobého rozvoje našeho — podle úsloví »co je české, to je hezké« — nejhorší potupou novému dílu bývalo, nazvat je »nečeským«. V příručkách čtenář si laskavě zopakuj, co touto výtkou vytrpěli třebas Mácha a Smetana. Skladatel »Prodané nevěsty« obviňován byl z wagneriánství, tedy z hudebního germanofilství a německosti. Ryze »český« byl podle tehdejších měřítek Šebor. Jsou však dodnes lidé, kteří »Prodanou nevěstu« za nejčestější operu považují proto, že se v ní nosí selské kroje, a že její nápěvy dávno znají odjinud než z divadla. Domnívají se patrně, že jsou to národní písně. To nebud' důvod k ruměncům studu. I v Německu jsou ještě lidé, kterým Beethovenova skladba »U potoka« je proto mistrovským dílem, poněvadž hlas kukaččin je tak mistrně napodoben.

Kdyby se takto a podobně měřidel obsahových užilo na Aloise Jirásku, obstojí podle nich nejen jako klasik národní, ale jako klasik ruralismu: tak přečasto sedlák, zemědělec a zeman jsou jeho hrdiny. Pomník za všechny: padolská kronika »U nás«, nezapomenutelná, kdyby ne všim jiným, tedy nepoddajným chud'asovým: »A přeci se to ud'alo!« Sedláci a zemané jsou i ti sršatci, kdož se za Janem z Trocnova sbíhají na Hradiště hory Tábor a odtad za ním ku Praze táhnou na pomoc proti »té šelmě ryšavé«, tomu machometovi Zikmundu Lucemburskému, římskému císaři a králi uherskému. Poslední z nich, Roháč ze Siona, se zbylými nejvěrnějšími toho lidu po bitvě lipanské ještě hájí, s primitivní charakterností počestného radikála, programu tábořského proti cizovládě téhož machometa: rodem Lucemburka, jenž je po otci Francouz, podle císařského titulu Němec a smýšlením Maďar. Nelze si vybrat hrdinu zatvrzeleji národního, než je tento poslední pokračovatel Žižkova selského a národního boje proti světové internacionále křižáků, namířené k vyhlazení českého národa. Bylo by jistě třeba spleťtých triků logických, aby takový bitec byl vyloučen z tradice národního umění. Bylo by pro měřítko obsahové patrně třeba velmi zúžit pojem národní tradice v umění, případně jednotlivé její složky, ústrojně po sobě jdoucí během věků, uměle a neústrojně stavět proti sobě: třebas tradici svatováclavskou, oslavenou Stanislavem Lomem, proti tradici Jiříka z Poděbrad, opěvané Rudolfem Medkem. Nebo tradici Palackého proti předchozí, proti českému baroku — ač ve skutečnosti vždy ona z této roste, žádná nepředstavuje než vývojové období a všechny dohromady teprve tvoří, v dějinách i v umění, celou národní tradici českou. Tak jako sotva by koho napadlo z národní tradice francouzské vylučovat buď tradici Ludvíků až do krále Slunce, nebo tradici napoleonskou.

Naopak podle měřítek obsahových, užitých prostoduše, došlo by se případně k tomu, že z tradice umění národního musil by být vylučován básník, vyhlašovaný právě dnes mnohými za básníka národního a to snad největšího: Jaroslav Durych. Buď hned zdůrazněno, že zde je řeč nikoli o jeho osobě, ani o jeho politickém — případně nepolitickém — počínání, k němuž se těmito řádky nezaujímá stanovisko. Má zde být řeč o jeho díle, a sice o knize, po výtce se vztahující k naší národní tradici: o »Bloudění«.

Bez rozdílu stran snad každému průměrnému Čechu se Bílá hora vžila jako symbol národní katastrofy. Podle soupisu frází, jaký kdysi v besedách pořizoval Svatopluk Čech, nebo v podobném duchu poláčekského slovníku mohlo by se psát: »Bělohorská« viz »Pohroma«. Příliš často a zajisté nikoli právem vyskytovalo se jméno Bílé hory v nářcích na černý podzim roku právě minulého. Je superlativem nejtěžší bídy našeho národa. Spisovatelé se ve volbě látky dlouho vyhýbali osudnému 8. listopadu 1620, Jirásek míjel celou tu dobu téměř soustavně, Josef Jiří Kolár »Pražského žida« nasadil sice těsně za ni, hořký Viktor Dyk v »Poslu« promítl polemický šleh do blízkosti toho data, dávný Třebízský, katolický kněz, lkal své »Bělohorské elegie« až nad jeho následky — nikomu se nechtělo do námětu samého. Až Zikmund Winter »Mistrem Kampanem« se do něho pustil, se zařatými zuby a svíraje žalem srdce čtenářovo. Na jevišti se toho s nezdarem odvážil Arnošt Dvořák. Sebe rozdílnější v traktaci, romanopisec i dramatik ovšem

představovali Bílou horu jako to, čím je citu obecně platnému — jako nedozírné neštěstí. S jiným pojetím se české srdce nesmíří.

S tímto pojetím od Kolára po Dvořáka srovnej čtenář v Durychově »Bloudění« vyličení popravu staroměstské a popis bitvy bělohorské, o jejímž průběhu dvůr vítězů si dává drahně po ní na bojišti referovat na způsob rakouských manévrových »Besprechungů«. Není nejmenší pochyby, že devadesáti devíti procentům čtenářstva národně uvědomělého se při četbě těch dvou líčení bude vařit krev. Prostší duch pocítí je patrně jako cynismus. Jemnější jako křivdu. Ráznější národní dogmatik, užije-li obsahového měřítka, vyloučí Jaroslava Durycha z národa. Vyvrhne ho z tradice národního umění.

Zatím není pochyby, že Durychovo bojovné katolictví, jež s ironickým chladem odstupuje referuje o bitvě, s démonickým bystrozrakem zdánlivě neúčasti kreslí popravu, je pozdní, kaktusově trnitý květ českého baroku, jakož vůbec asi baroko je vlastní svět tohoto bizarního ducha, prostoupeného hlubokým vnitřním rozparem. Podrobnější a výňatky doložený rozbor obou míst i celého románového díla, do něhož jsou vepsány, ukázal by ho jako věřícího, jenž v rozporu mezi národem a církví volí církev. Jenž si národ přeje vidět spíše na zemi vyhuben, než na věčnosti zatracen. Příznačně uzavřen je román milostným objetím vrátkého obráceného českého kacíře s dívkou církevně téměř svatou, v jejímž náruči truchlivý někdejší bludař vykrvácí, aby ji s pomezí propustil zpátky do milované vlasti, obtěžkanou a těhotnou příštím spaseným Čechem, jenž je zároveň nejryzejší katolík. Nekatolík, nevěřící, bludař, kacíř je tomuto naprosto nekompromisnímu pojetí člověkem nečeským. Dogma »Nic než národ«, jež pud sebezáchovy vnuká pojmu nesmlouvavého národního umění, u Jaroslava Durycha zní: »Nic než církev!« Opravdu také básník častěji pochybil, vylučuje z národa vše, co bylo nebo se zdálo nekatolické. Je tedy

Jaroslav Durych nenárodní?

Protinárodní? Příliš národní? Posuzován podle »tendence«, jež českou nacionálu, mimochodem podrobuje církevní internacionále, asi by musil být označen jako krajní pravá úchylka pravičáctví, jako jakýsi trockista nacionalismu.

Není účel toho, co zde psáno, Jaroslava Durycha soudit ani obhajovat. Užívá se ho jako příkladu, kam by vedlo primitivnější užívání měřítka především obsahového. Proto sluší dodat, na čem se přese vše rozdílily s valnou, ne-li větší částí kritiky shodlo umělecky citící čtenářstvo, že »Bloudění« je dílo, včetně zmíněných kapitol, umělecky závažné a hodnotné, buďtež odchyly v jeho úhrnném hodnocení, míry výtek skladbě či slohu jakékoli. A nezbyvá než poctivě přiznat po svědomitém zkoumání, že u m ě l e c k y má přednost jak před »Bílou horou« Dvořákovou, tak před Winterovým »Mistrem Kampanem« — nakolik sudidla umělecká mohou vůbec být objektivní. Je to umění proti naší české srsti, nicméně umění a nicméně české. V jakém smyslu a do jaké míry je nejen jazykově, nýbrž i povahově české, o tom poučí na příklad srovnání s Döblinovým »Wallensteinem«, jenž je prosycen účastí na českém utrpení, přes to, přirozeně, bytostně nečeský.

Národní program

Úchylkové dogma tedy, kdyby platilo, jak si někteří přejí, stálo by před neřešitelným rozparem: Durych či Jirásek? V tomto světle třebaš ten »Jan Roháč« by se jevil jako přesný rub hrdiny Durychova, jako jeho pravý protinožec. Je však patrné, že národní tradice je, ať tak dím, jich obou geometrické místo a že se ve své rozloze na šíří i do hloubi nemůže bez újmy zřici žádného z nich. Národní tradice umělecká vůbec nemůže pozůstávat ve zužování a vylučování, nýbrž právě naopak v zahrnování a slučování co největších a nejplodnějších duchových držav. Nedávno na veřejné schůzi kdosi prohlásil, že Karel Čapek byl sice dobrý spisovatel, ale národu neprospěl. Dobrý spisovatel, který národu neprospívá, prostě neexistuje. Kdyby existoval, musilo by to platit na Jaroslava Durycha, jenž ve svém románě dal za pravdu vítězům nad národem.

Tudíž národní program, jenž vylučuje tvůrčí oblast či způsob, není národní program. Národní tradice bude z umění vylučovat jenom nekvalitu.

Nebudíž program či tradice zaměňována s literární módou. A budíž dbáno, aby se jejich vedlejší znaky, ty, jež jsou napodobitelné, v módu nezvrhaly. Ve mladistvých, bujných letech po světové válce každá moderní básnička slynila buď revolučním davem, nad nímž plul dejme tomu anděl, co možná mezi hvězdami uličních svítlen, anebo na příklad námořníkem a jazzem. Uvolněný verš i rým a záměrná neumělost pokoušely se s prvky svrchu uvedenými o sloh, tak jako s parukou a pastýřskou holí zlatého věku Rousseauova se ve sloh snoubilo nejkrutější nevolnictví a salonní příroda rokokových zámků. Po davech a námořnicích přišly a přešly jiné -ismy, jiné programy, jiné módy, jež vylíčit zde není proč. Z nich všech zbyl Wolker, přežívá je třebaš Hora, Halas, Seifert, ovšem Nezval, jehož básnická zpěvnost se hloubila a oprostovala, svlékajíc -ismy jako had kůži. Básník je živý doklad, že neměli pravdu někdejší mladí, když se jednou ohnivě přeli, že napřed je theorie a program, potom teprve osobnost a tvorba básnická. Z těch, kteří tenkrát po několik hodin usvědčovali pisatele těchto řádků jako beznadějného a ztraceného literárního buržousta, nepíše už, myslím, ani jediný. Básníkem se mezi nimi nestal nikdo. Za to několik let později v Rusku začalo hnutí »proti rudému kýči«.

Od podzimu 1938 prožívá české písemnictví nový, bohdá plodný neklid. Zraněný národní cit, jenž nejprve lapal po slovech a začal s mýtěním cizích výrazů, záhy si začal určitý program, ostatně už před tím existovavší, stavět na oči jako vůdčí. Je to naskrze pochopitelné a nutné. Je-li smysl umění, promlouvat k citu, přirozeně ten cit potřebuje dnes něčeho jiného, než potřeboval po světové válce. Netřeba vystihnout zde všechny složité zřetele vnější a vnitřní, jež vedou k tomu, aby se český člověk ohlížel po konejšívě domácí krajině, aby se dotkl její půdy, ponořil, jak toužil kdysi Otakar Theer, tvář do zrnitého jitrocelu na prosté české mezi. Z pouhého pudu sebezáchovy stává se hrouda programem, a její tradice tradicí vůdčí.

Jejími prvky však dán je nejen program. Je dán také recept na módu. Je dána theorie pro každého, kdo proto nijak nemusí být básnická osobnost. Co třebaš Knappovi roste z nejhlubšího vnitřa jeho dávného a stálého založení, může si po něm leckdo uvázat

jako nákrčník dernier cri. Nepřiliš dávno otiskl kterýsi časopis takový nákrčník, vyrobený podle návodu: vezmi zdravou venkovskou dívku, veď ji zelenými lány mimo kvetoucí sad, v němž samozřejmě pracuje osmahlý a dobrosrdečný jinoch. Přidej k tomu děda, jenž sad založil, otce, který jej rozšířil, se strany obou mladých lidí trochu milostné nesmlosti, a ostatek už se udělá sám sebou. Člověk pamětník mimoděk vzpomene na někdejší revoluční dav, anděle a námořníky. Při tom si všimne pikantní podrobnosti, že jazykově ta práce je věrnou, byť chudou a padělanou ozvěnou prosté řeči Karla Čapka, spisovatele, jenž »neprospl národu«, vytvořiv bezpočet nejčestějších postav, jako ten Šefl v »Loupežníku«, ta podhorská česká Nána v cizáckém »R. U. R.«, jako ti četníci, komisaři, muzikanti, duchaři a jiní z jeho povídek, jako ten pan rada z »Obyčejného života« a tak dále a tak dále. Časem se přijde na to, jak blízce pokrevně jsou kresby těch jeho lidiček s kresbami Alšovými a s melodiemi Dvořákovými.

Ti dva jsou jistě nesporná, nejryzejší národní tradice. Prošli do ní oba obvyklou trnitou cestou, každým se přiměřenou karenční lhůtou pohrdalo, každý na čas byl mimo program toho času vůdčí. Věk národní jednoty, jenž nás, jak všichni doufáme a věříme, vyvede z trudu, svízelů a nebezpečí, mohl by se národnímu písemnictví stát věkem zlatým, jestliže z ní nebude vylučovat než ty, co nic neumějí — a ani ty netřeba vylučovati: vyloučí se časem sami, jak tomu bylo vždy. Věk národní jednoty hledí zpět na stopadesát téměř let českého písemnického vývoje, na růst po mnohé stránce zázračný od buditelů až ke slávě světové, od Šedivých a Thámů k dnešní rozvítenosti jazykové i představné. Snadno poučit se na tom zpětném pohledu, jak nesmiřitelné rozpory, dávno doznělé, jevíly jen různé stránky českého bytí. Jak hnutí, počítovaná jako var odboje, ústrojně doplňovala dočasný stav, sloužila vývoji. Kdo si dnes ještě připomene zápas plodný a zbytečně urputný, mezi časomírou a veršem přízvučným? Tenkrát jazyk a písemnictví byly v začátcích. Oběma chyběla zkušenost. Století nám ji dalo. Po té stránce i po mnohé jiné jsme šťastnější, byť po jiných nešťastnější. Proto ti, kdo teď budou hospodařit s našim duchovým bohatstvím, národní hospodáři kulturní, budou moci zcela jinak a lépe dbát, aby se nemařilo hodnotami. Aby se nekazila duchová měna. Aby mez citové inflace nebyla překročena přes míru (neboť určité odhodnocení kýčem nutně musí nastat v každém období). Aby národní jednotu v umění vskutku obsáhla veškeré národní věno duchové.

život a instituce

Milena Jesenská:

Jak se stýkati s Čechy?

(Odpověď na článek »Jak se stýkati s Němci« z minulého čísla.)

Psychologické uzpůsobení národa vyrůstá z jeho skutečné situace a stopy této situace najdete v každém z nás. Malý osmimilionový národ neměl na příklad nikdy příležitost, aby dal v sobě vzkličiti tvrdé bezohlednosti a výbojnosti. Z této skutečnosti se vyvinulo

něco, co Evropa o nás neví: zvláštní druh naší odvahy.

Naše odvaha je trpělivá houževnatost a neúmorná vytrvalost. A snad právě proto, že jsme musili vždycky více vydržet, než jsme mohli a směli vybojovat, vytříbil se rozum každého z nás v ono rychlé a realisticke k oceňování skutečností, které snad na první pohled vypadá jako poddajnost. Je to poddajnost klamná a zdánlivá. Snad to není velký ideál: žítí. Zatím jsme však neměli větší. Nechceme, než žít po svém, po výrazu své bytosti, po řeči svých předků. Tento skromný ideál vyčerpával celé generace z nás natolik, že skutečně nedokázaly o mnoho víc, než udržet národní souvislost. Ale zde je hranice, kterou není dobře překročovat, protože zde jsou začátky toho, co je nám nezbytné jako vzduch a co bránit je samozřejmě, jako dýchat. Bránit národní souvislost a bránit její zvláštní výraz, který vyrostl po staletí.

Mírumilovnost — humanita, chcete-li — vyrostla v nás jako hluboká nutnost a jako jediná forma uchovat se na živu. A tato mírumilovnost vytvořila v nás několik vlastností, kterých je třeba dbát, záleží-li někomu na opravdu dobrém styku s námi.

Pokojný člověk si nerad dává poroučet. Nemaje v úmyslu dáti se na výboj, spravuje si Čech svoje věci po svém. Rozkazů nejen že není třeba, rozkazy vyvolávají v něm všechno, co je pohotové k odboji. Nikdy nám nebylo třeba poroučet. Pomínu dny mobilisace a demobilisace, které jsou skvělým dokladem mého tvrzení a uvedu drobný příklad. Drobné příklady osvětlují velké věci: Před hlavními sletovými dny v r. 1938 vzpomněla si pražská obec, že dá natřít na Václavském náměstí kandelábry. Právě ve dnech, kdy šly celé hodiny průvody Prahou a kdy na Václavském náměstí by byl špendlík nepropadl, byly ty kandelábry mokré a lesklé a byly obtočeny motouzkem s několika papírky. Nic víc. Inu, nebylo zrovna snadné v té strašné tlačenici vyhýbat se čerstvě natřeným sloupům, ale všichni lidé, do jednoho, trpělivě je obcházel, držíce kabáty v hrsti. Kolem všech kandelábrů, jak je náměstí dlouhé, byla prázdná políčka, třebaže bylo lidí hlava na hlavě. A teď mi řekněte, kde jinde na světě by a) magistrát měl ten neblahý nápad, nechat ty kandelábry mokré v den největší tlačenice, b) kde jinde na světě by bez reptání a hubování, v dobrovolné kázní vyhýbalo se tisíce lidí, a neklelo na ten magistrát? To je, jak pravím, drobný příklad. Ale prozrazuje aspoň tolik, že si Čech řekne: Je to mokré, neumažu si přece nový kabát, jaké dlouhé řeči, vyhnu se. Kdyby tam byly bývaly nápisy, rozkazy a hrozby, ručím za to, že by druhý den byly ty kandelábry schválně ohmatané, poškozované a polepené papírky. Poněvadž právě to, co Němec v tak velké míře má — totiž úctu k úřadu a nařízení — to Čech vůbec nemá. Příliš často nám nařizovaly cizí úřady. Nemožu si pomoci, vyvinuli jsme alespoň některé povahové, obranné látky proti těmto cizím rozkazům: vážili jsme si nařízení velmi málo. Právě tak, jako jsme byli vždycky ochotni plnit do písmene, co bylo nutně, jako jsme s úžasnou disciplínou dobrovolně vykonali vše, co bylo naší povinností, právě tak je v povaze každého Čecha hluboko v srdci mocný odpor proti pouhým rozkazům a panování.

Je-li každý Němec, který vykonává nějakou práci, velitel, je každý Čech, který vykonává nějakou práci, především soukromá osoba. Je-li německý průvodčí

rázný a řízný, je český především laskavý. Naši důstojníci jedli s mužstvem jednu menáž a považovali to za svou povinnost. Naši učitelé rozmlouvají s dětmi jako se sobě rovnými. Obdivuje-li Němec autoritativní jednání a touží-li se mu naučit, neobdivuje Čech nikdy autoritativní jednání a ocitne-li se na místě, kdy by mohl autoritu uplatňovat, je si vždycky vědom, že jí dosáhne právě tím, že jí nebude uplatňovat velitelcky, nýbrž kamarádsky, řekla bych skoro: otcovsky. To je zvláštní rys povahy a myslím, že vzácný. Vždycky lépe uděláme to, co dobrovolně nahlédneme, než to, co se nám různě přikazuje. Proti nařízení a drsným rozkazům se brání Čech asi tak, jako se brání děti vůči dospělým: tichou sabotáží. Pilní dělníci, s uctivým vztahem k práci, dovedeme se proměnit v zástup nevidomých, nedoslýchavých, nechápavých a neobratných lidí. Ani bych neřekla, že bychom to dělali vědomě. Prostě: je to česká reakce na velitelské poručení. Nesnáší je, jako dítě nesnáší otce, který křičí a tríská dveřmi. Uniká do netečnosti a uniká do humoru — dvě ulity, které je těžko rozbít českému člověku, jehož země leží nahá uprostřed Evropy.

Jak je to s tou řečí?

Pravda, bude nám stýkati se s Němci a je naší povinností umět dobře německy. Žila jsem deset let v Německu, ovládám němčinu dokonale a mám ji ráda. Je však příliš neskromné podotknout, že vlastnost — totiž rád hovořiti ve vlastní řeči — má bez výjimky každý národ na světě, tedy i Češi? Znáám však Němce, kteří žijí u nás dvacet let a neumějí ani česky pozdravit. Bez ohledu na to, je-li tu kdo doma nebo ne, je to zdvořilé? Němci jsou neobyčejně zdvořilí lidé, dbají vnější formy, a v tom ohledu bychom se mohli od nich mnohému naučit. Tím spíše je s podivem, že necítí potřebu naučit se alespoň několik nejběžnějších slov, pozdravů, výrazů, žijí-li u nás a mezi námi. Myslím, že bych považovala za svoji povinnost naučit se zdraviti i zulukaferky, kdybych žila mezi Zulukafrý. Chápu, že je pro Němce čeština obtížná. Chápu, že je i zbytečné, aby se příslušník osmdesátimilionového národa učil řeči, kterou může na světě použít na území tak malém. Přišlo-li však Němec k Čechovi a řekne třeba lámanou češtinou několik vět, nalezne člověka ochotného a — trochu polichoceného touto samozřejmou zdvořilostí. Bude-li však předpokládat, že Čech v důsledku svého postavení má mluvit s Němcem německy i doma v Čechách, nalezne lidí, kteří odmítnou mluvit německy, i když snad dovedou. To máte tak: chudý člověk lpí na tom, co je jeho. My Češi lpíme na své řeči nejen z národní hrdosti, z národního vědomí a z národního vzdoru, nýbrž i proto, že jsou celá desetiletí, kdy je jediným našim majetkem, jediným výrazem našich myšlenek, našich tradic, našeho způsobu jednání.

Čech, člověk soukromý

Když se dívám někdy na obrázky slavných dnů Berlína, Vídně nebo Říma, na řady lidí, kteří stojí jako zeď, na les zdvižených pravic, na oblaka praporů a nápisů, na pochodňové průvody a rozžaté reflektory, myslívám si vždycky: to by u nás nebylo asi možné. Ne snad, že bychom to nedovedli, ale českému člověku nelahodí příliš mnoho slávy. Nemá pochopení pro postavy, opředené bájí, a pociťuje prostotu jako větší

blízkost. Čím bližší je nám člověk, tím více ho milujeme. Čím soukroměji mezi námi vystupuje, tím srdečněji ho vítáme. Čím méně stráží má, tím bezpečnější a vítanější je mezi námi. To pramení z hluboké demokratickosti našeho lidu, z potřeby lidské blízkosti, z úcty k lidské osobitosti a z té hluboké dobrovolnosti, která je podmínkou všeho blahodárného. Nelámejte tuto vlastnost, protože zlomivše ji, naleznete něco zrůdného v tváři českého lidu. Přervala by se nejkrásnější vlastnost malého národa a nejmýznejší projev jeho svobodné vůle: jeho láska k soukromí a dobrovolnost k společným zájmům. Važte si, že máte před sebou člověka, který má veliký smysl pro sebekázeň. To je víc, než kázeň. Je užitečnější, je pohotovější. Neberte ji Čechu nikdy. V sebekázni vyvine hrdě nejlepší své vlastnosti a maximum svých schopností. V pouhé kázni ochabne, uschne, dodá jen zakrnělý výkon — a uhne do posměšku.

Proč právě prostor?

V poslední době slyšíme tak zhusta větu, že jsme začlenění do německého životního prostoru a že v tomto prostoru tvoříme jakousi jednu zemi a jednu vlast . . .

Jsem Češka a mám proto dobrý hudební sluch. Slyším jasně slova a vyvolávám si přesně, co představuji. Prostor — to je nebe, vzduch, oblaka, něco širšího, nejasného, rozvláčeného. My však bydlíme na hroudě této země, dobývající z ní obživu. Bydlíme tu celá staletí, děd předával otcí, otec synu ruchadlo. Bydlíme tu a žijeme tu. Netvoříme prostor, jsme jen národ 8 milionů lidí. Národ, který má svou řeč, zvyky a mravy, písně, touhy a ideály. Netvoříme most mezi Němectvem a Slovanstvem, po mém názoru. Tvoříme — my dnešní Češi — most mezi Čechy věřejška a Čechy zítřejšími. Předáváme chorál svatého Václava svým dětem. To a nic jiného děláme.

Nepočítejte lidi v prostoru, jako hvězdy na nebi. Vyrostli jsme tady, jako roste na našich mezích mateřidouška a jako rostou naše brízy na skalách. Patříme na svoji zemi a nalezli jsme si způsob, kterak na ní žítí. Vyplynul přirozeně ze všech podmínek a tradic tohoto národa, vynořil se, jako podstatná věc našeho myšlenkového bytí. Píše-li německý nacionální socialista v 6. čísle »Prítomnosti«, že »Němec jest, beze všech výhrad, národním socialistou a že je jeho samozřejmým právem moci se k tomuto přesvědčení přihlásiti všude . . .« lze jenom odpověděti, že ani my nežádáme pro sebe nic jiného, než míti samozřejmé právo hlásiti se ke svému přesvědčení a k formě myšlení, jež nerozkvetlo přes noc, ale přes staletí. Mluvíte-li však o »krajně nutném přerodu duše českého člověka«, mohu jen opakovat, že mám citlivé uši pro slova: přerod nemůže být krajně nutný. Přerod může být pouze organický. Jinak to není přerod, ale přelom. Duše národů se nepřerodí na povel. Možno ovšem na opravdovou duši národa nalepiti jakési vnější znaky a nazývati to zdařilou operací. Nejsem si jista, zda-li bychom mohli tím vytvořit něco jiného, než zmetka nové národní duše. Jako rostla duše dnešního německého národa a jako rostl nacionální socialismus, až se vykristalisoval ve vyhraněný názor, podobně rostla duše českého lidu a českého národa od Lipan k Bílé hoře a od Bílé hory k Mnichovu, krystalisující se ve vyhraněný názor, který dnes dýchá

v každém z nás, jako živá věc. Naše dějiny daly by se vyjádřit dvěma větami ve dvou různých dobách: »Bijte, zabijte, nikoho nežijte!« a — »...nedej zahynouti, nám ni budoucím!« Není pochyby, že teď nesou naše dny pečeť druhé písně. Přijali jsme ji klidně. Přijali jsme ji jako úkol své doby a budeme ji zpívatí vroucně nahlas — nebo pošeptmu. Jsme na tuto píseň citliví — alespoň tak, jako jsou Němci citliví na versailleský mír. Chcete-li mít z nás dobré sousedy, naučte se cítit tuto píseň, jako výraz naší národní duše!

Odb. uč. K. Primas:

Proč jenom pět

Byl jsem téměř pět týdnů v Sudetech, abych pomohl české menšině k otevření českých škol. Přijel jsem v minulém týdnu do Prahy, kde mi bylo předloženo několik čísel »Přítomnosti«, v níž článku »Proč jenom pět« vyvolal značnou pozornost. Cítím se povinen říci něco o svých zkušenostech z území, připojeného k říši.

Pravděpodobný vznik článku »Proč jenom pět«

Učil jsem patnáct roků na státních školách národních na Teplicku. Těsně před příchodem německého vojska byli jsme všichni vyzváni okresním úřadem, abychom opustili místa. Odjeli jsme tedy posledním čs. vlakem a v opuštěném území jsme zanechali všechn svůj majetek v bytovém zařízení. V listopadu dostal jsem zprávu, že můj byt byl částečně vyloupen. Odebral jsem se proto neprodleně do Teplic, abych zachránil část svého majetku. Jel jsem tam se smíšenými pocity, byl jsem totiž před cestou varován. Tehdy se ještě vypravovaly hrůzostrašné věci o počínání ordnerským. Byl jsem veřejně značně exponován a naposled ještě na státní oslavě 1. května jsem mluvil před desíti tisíci lidmi na Tržním, nyní Hitlerově náměstí.

První má cesta vedla na obecní úřad v Trnovanech. Byl jsem velmi překvapen srdečným přijetím bývalými politickými nepřáteli a starostou obce přímo požádán, abych zůstal, poněvadž je třeba, aby se někdo staral nejen o české školy, ale i o celou českou menšinu. Druhá překvapení na policii, kde mne přivítalo několik strážníků, bývalých členů naší čs. policie. Na radu starosty obce intervenoval jsem na okresním úřadě, aby byly otevřeny české školy. Bylo mi řečeno, že budou otevřeny, jakmile se vrátí čeští učitelé. Byl jsem rozhodnut, že zůstanu, již také z toho důvodu, že jsem byl na ulici zastavován našimi lidmi, kteří mi s radostí a slzami v očích tiskli ruce.

Odjel jsem do Prahy, abych o tom podal zprávu ministerstvu školství. Ministerstvo mi okamžitě dalo adresy patnácti učitelů, kteří jsou ochotni jít na teplický okres, a poradilo těmto učitelům, po přezkoumání všech možností, aby si vyjednali právní zajištění s německými úřady sami. Adresy těchto učitelů jsem odevzdal v prosinci školnímu úřadu v Teplicích. Nato jsem byl ustanoven zemskou školní radou přespočetným učitelem na okrese královéhradeckém a sudetské území jsem tedy opustil, abych vyhověl úřednímu vyzvání. Tím se věc českých škol na Teplicku zastavila.

V této době přišel pravděpodobně pisatel článku »Proč jenom pět« k ministerstvu školství a tam dostal zprávu, kterou v článku uveřejnil, ovšem ukázalo se, že tato zpráva nebyla pravdivá. Ministerstvo sice vyzvalo několik učitelů, aby odjeli do Sudet a tam si osobním stykem ujednali právní a služební podmínky. Ale vyzvání

učitelé ovšem, zcela pochopitelně, nejeli, poněvadž člověk neznalý poměrů, se tak snadno nemůže odhodlati sjednávat pracovní podmínky s cizím státem. Na pět školách na Teplicku se tedy vůbec dosud neučí. V lednu jsem byl vyrozuměn, že otázka českých škol v Teplicích-Šanově stává se aktuální, abych přijel věc organizovat. Odjel jsem tedy do Sudet znovu a zjistil jsem, že je nutno dohodou se starosty obcí ujednatí otevření českých škol v jednotlivých místech. Třída musí mít nejméně patnáct, nejlépe šedesát žáků. To se podařilo uskutečnit v několika obcích, které totiž měly pro české školy budovy. (Proboštov, Běhánky, Cukmantl, Košťany, Teplice). V Trnovanech není budova, bývalá budova české státní školy je obsazena vojskem. Tam se musí nejdříve opatřit budova. Snad úpravou bývalé staré české školy.

Jak vypadá otázka českých škol oficiálně

Pokud se na některých českých školách v Sudetech vyučuje, děje se tak po dohodě s místními činiteli a podle místních poměrů. Tak se vyučovalo v jedné třídě v Mostě, Kopistech, Souši a Horním Litvínově. V Mostě je již zase neučí, v Horním Litvínově učí učitelka, ovládající velmi špatně češtinu. Zdálo by se, že na českých školách se neučí proto, že není českých učitelů. To je omyl. Na okresních úřadech v území, připojeném k říši, hromadí se žádosti českých učitelů, kteří chtějí učit na českých školách. Na okresním úřadě v Teplicích je těchto žádostí pět a padesát. Je tedy českých učitelů, hlásících se do Sudet, nadbytek, ale dosud žádná z žádostí nebyla vyřízena, poněvadž oficiálně nejsou dosud české školy otevřeny. Před čtrnácti dny byl jsem se zástupci české menšiny na Teplicku u zemského rady (Landrat) se žádostí, aby byly české školy na okrese otevřeny. Zemský rada se dal podrobně o situaci českých dětí a škol informovat a slíbil, že ihned požádá nadřízený úřad o povolení k otevření potřebných českých škol obecných na Teplicku a jedné měšťanky. Druhý den byl jsem s deputací české menšiny u presidenta Hans Krebse v Ústí nad Labem. Byli jsme srdečně přijati a pan Krebs projevil porozumění pro naše starosti. Podrobně jsme věc znovu projednali s referentem pro školské otázky, který nám oznámil, že již několikráte o této věci jednali, ale o otevření nebylo dosud rozhodnuto. Německé úřady nedaly dosud pokyn k otevření českých škol, protože vzájemná dohoda mezi oběma státy není dosud ukončena. Tam, kde se na českých školách učí, děje se to »z blahovůle místních činitelů a německé úřady to mlčky trpí«. České školy, podle prohlášení příslušného referenta, budou otevřeny hromadně až po vzájemné mezi-státní dohodě. Nicméně však dostalo se nám prohlášení, že bude podána zpráva ministerstvu školství v Berlíně, které rozhodne a rozhodnutí sdělí okresnímu úřadu v Teplicích k dalšímu řízení. Výsledku jsem se nedočkal, poněvadž moje dovolená skončila a musel jsem se vrátit zpět.

Můj dojem z jednání s německými úřady je ten, že se očekává po provedení optování nová velká vlna stěhování do republiky. Úřady jsou přesvědčeny, že dnešní číslice počtu českých dětí se podstatně sníží.

Situace českých dětí

Některé děti chodí do německých škol. S počátku německé školy odmítaly přijmouti děti po obou rodičích české. Později, na nátlak úřadů, byly přijímány děti české, pokud je rodiče dali zapsati. Děti chodí do německých škol nerady, poněvadž se tam cítí cizinci. Němečtí učitelé mají přeplněné třídy, nemohou se českým dětem věnovati, a proto je nespokojenost na obou stranách. Hůře však je s dětmi, které ještě dosud nechodí nikam do školy. Ne-

počítáme-li krátkou dobu v září, nechodí české děti do škol již přes půl roku. Mnoho rodičů poslalo děti do českých škol do republiky buď k příbuzným nebo k cizím za plat. Rodiče dětí v mnoha případech opustili Sudety, opustili práci a odstěhovali se do republiky, aby zajistili dětem výchovu v mateřském jazyku. Nebudou-li v brzku otevřeny české školy, vystěhuje se z této příčiny ještě značné množství Čechů.

Ceští učitelé

Některé české listy zcela zbytečně a nespravedlivě rozvířily řadu útoků na české učitelstvo, že se nechce vrátit do odstoupeného území na české školy. Do Sudet je však přihlášeno tolik učitelů, že nebudou moci býti všichni zaměstnání. Z 55 učitelů, kteří žádají na Teplicko, bude jich podle stavu dětí dnes na okrese (560) přijato nejvýše patnáct. Některé obce přijaly již české učitele a platí je, třeba dosud školy otevřeny nejsou. Jsou to vesměs učitelé výpomocní, kteří byli v republice propuštěni.

Nejlepší dnes způsob umístění v Sudetech je přímý styk s německými úřady. K přijetí místa mohou se odhodlati jen učitelé nezaměstnaní nebo začátečníci, poněvadž nemusí řešiti složité otázky pensijní a celou řadu služebních otázek, vyplývajících z delšího služebního poměru. Německé úřady se nechťi předem v těchto věcech k ničemu zavazovati a česko-slovenská vláda rovněž ne, dokud tyto věci nebudou mezistátní dohodou ujednány. Na učitele čeká v území, připojeném k říši, veliké množství práce. V Sudetech je třeba dáti do pořádku a otevřít české knihovny. Na mnohých místech jsou tyto knihovny nedostatečně uskladněny. Je třeba zabezpečiti školní archivy, české školní inventáře a p. Je to nesmírně důležitá práce, o kterou musí míti naše úřady větší zájem, než úřady německé. Tyto důležité věci mohl by vykonati na každém okrese učitel, který v tomto území dříve působil a zná dobře místní poměry. Vláda republiky by mohla pro naši českou menšinu mnoho vykonati, kdyby pověřila pro každý okres učitele nebo úředníka, který v tomto okrese působil. Tento učitel nebo úředník dostal by dovolenou a odebral by se neprodleně do svého okresu, ke svým lidem a tam by provedl vše, co v zájmu české menšiny je nutno provésti. Jak vznešený to úkol a jak nesmírně důležitý! Co majetku by se dalo zachrániti, kolika lidem pomoci, co žalu a slz mohlo by takovéto opatření setřítí. A nic by to nestálo, poněvadž řada učitelů i úředníků byla přikázána na svá nová působitě jako síly přespočetné.

Naši lidé za hranicemi

Jsou znepokojeni, rozmrzeli, bojí se o budoucnost. Není škol, není kulturního života. Svobodní lidé přenášejí tyto věci snáze přes srdce. Ženatí však s dětmi jsou neustále vystavováni otázce, co bude z dětí? Hmotné podmínky by nebyly špatné. Kdo pracuje, slušně vydělává. I ten, kdo nepracuje, je slušně podporován. Mnoho starostí leží dnes našim krajanům na bedrech. Optovat, neoptovat, pro koho? K tomu řada starostí majetkových i existenčních. Lidé se chápou každé příležitosti, aby se informovali. Poslouchají pilně rozhlas, čtou české noviny, pokud do sudetského území docházejí, ale nic se v nich nedočtou, jen to, že Němcům v Česko-Slovensku se vede po stránce kulturní daleko lépe. Občas povolí se zábava v českém hostinci, kde se sejdou všichni Češi, mladí i staří, aby zapomněli na bolesti. Většinou jsou tyto lidé odhodláni vystěhovati se do republiky i za cenu, že budou žít v horších poměrech hmotných. V této psychologicky tak těžké době je dobrá rada, útěcha a povzbuzení, nad

všechny pozemské statky. Tím, že jsou čeští lidé v Sudetech ponecháni sami sobě, bez rady a bez pomoci, zvyšuje se neklid až v stěhovací paniku.

Německé úřady vycházejí našim lidem dosti vstřícně, jednají s nimi slušně. Nemůže si nikdo z Čechů stěžovati, že by mu úřad v něčem škodil úmyslně. Čeští lidé za hranicemi jsou aktivisté. Při volbách volili kladně a ve svém aktivismu chtějí pokračovati, poněvadž se pohybují po zemi, jsou realisté, nehledají vidiny a nečekají zázraků. Říšský kancléř Hitler prohlásil, že dá Čechům, kteří bydlí po připojení v říši, možnost úplného kulturního vývoje. I Konrád Henlein slíbil Čechům před volbami, že bude dbáno všech menšinových práv. Ale provedení se zdržuje dlouhými jednáními mezi oběma vládami. Buď se lidé zbytečně z připojeného území vystěhují, nebo si děti českých rodičů musí zvyknouti na německé školy a budou poněmčeny. To by ovšem bylo proti programu nacionálního socialismu, který na prvním místě zdůrazňuje národnost. Než dojde ke skutečnému vyrovnání mezi oběma vládami na základě vzájemnosti, je třeba zachraňovati drobnou práci majetek, lidi, duše, naši kulturu a naši krev.

České školy budou, ať již je bude vydržovati Německo nebo Česko-Slovensko. Nyní nám musí jíti o to, v jakém rozsahu a jakého druhu to školy budou. Čím více českých dětí, tím více škol musí býti pro ně zřízeno. Naši dnešní starostí musí býti, aby se nám čeští lidé v připojeném území nevystěhovali nebo neodnárodňovali. Chceme za hranicemi žít svou kulturou, chceme míti všechna práva národní menšiny, jak je sami ve svém státě národním menšinám dáváme.

do ba a lidé

Josef Pacht (Londýn):

Jak se má žid-emigrant chovat v Anglii

Anglie je zásadně ochotna poskytnouti židovským uprchlíkům jenom kratší nebo delší, dočasný pobyt. Po několika týdnech nebo měsících, jichž je třeba, aby si uprchlík obstaral povolení k odjezdu do zámořských zemí, aby se přeškolil, a v každém případě naučil anglicky, musí všichni uprchlíci z Anglie odjet. Zůstat mohou jenom ti, kteří jsou britskému průmyslu a vědě prospěšní: jsou to především průmyslníci, kteří mohou založit továrny nebo dílny pro výrobu zboží, jež se dosud do Anglie z ciziny dováželo nebo se může do ciziny vyvážet, dále pak učenci, techničtí pracovníci, proslulí lékaři a vynálezci, kteří mohou přispět k zlepšení vědecké práce a pomoci při výchově nové generace. Pomocí zámožných uprchlíků z Německa, z bývalého Rakouska a Československa snaží se Anglie rozřešit částečně i problém nezaměstnanosti. Vláda poskytuje nejruznější výhody a pomoc uprchlým kapitalistům, kteří zakládají průmyslové podniky v západních krajích Anglie, kde je nezaměstnanost největší, nebo kteří zaměstnávají pracovní síly v tak zvaném domácím průmyslu. Do konce minulého roku přijelo do Anglie 11.000 uprchlíků, ale počet anglických dělníků, kteří našli zaměstnání v podnicích, založených německými uprchlíky, dosáhl již dosud 15.000. Od září minulého roku přijala Anglie 6000 politických uprchlíků, ale někteří z nich zakládají už podniky, jejichž domovem bývaly dříve sudetské kraje. Anglie

se na otázku politických uprchlíků nedívá jenom s humanního hlediska, nýbrž snaží se jí využít také obchodně. Odpovídá to britské tradici: většinu anglického vývozního průmyslu založili v minulých stoletích cizí političtí uprchlíci. Spolu s námořnickými schopnostmi anglického národa dali tak základ světové hospodářské moci Velké Británie. Protože anglický tisk uveřejňuje statistiky o uprchlících neustále, vyznívá politická agitace proti uprchlíkům na prázdno. 11.000 uprchlíků a 15.000 Britů, kteří pomocí uprchlíků našli opěť práci — o majitelích a zaměstnancích malých hotelů ani nemluvě — to je nejjistější argument, který na průměrného Angličana působí.

§ 1: Buď poctivý

Lidé, kterým se podařilo proniknouti dvojitou hradbou některého anglického konsulátu a imigračního důstojníka v anglickém přístavu, nejsou ovšem samí kapitalisté. (Imigrační důstojník jedná naprosto svrchovaně a nemusí uznat žádné visum. Může vrátit každého majitele visa a může také povolit vstup na anglickou půdu člověka, který nemá žádné visum. Imigrační důstojníci jsou velmi inteligentní a vzdělaní úředníci ministerstva vnitra, kteří vykonávají službu v anglických přístavech nebo přímo na lodích). Přijíždějí také uprchlíci bez kapitálu, často jenom s několika šilinky v kapse. Pro chudobu se nemusí nikdo vrátit, udělá-li dobrý dojem na přistěhovaleckého důstojníka. Všichni tito úředníci mají bystré oči a úžasné jemný sluch. Jsou to nejlepší znalci lidí, jaké si lze představit. Nemusíš mluvit anglicky, ale vyslyšající úředník přes to pozná, s kým má co dělat. Poctivost a spolehlivost jsou pro něho jediným měřítkem. Běda tomu, kdo by řekl nějakou nepravdu. Za nějaký čas přijdou na ni úřady zcela určité, zaznamenávajíce lháře jednou pro vždy do seznamu nespolehlivých cizinců, který platí pro celou britskou říši.

Je podivuhodné, jak je policie o každém člověku informována, ačkoli Anglie ještě nezavedla přihlašovací povinnost. Přistěhovalec nemá ani zdání, co všechno poznamenává přistěhovalecký důstojník na bílý lísteček, který musí každý imigrant vyplnit. Policie přezkoumává všechny údaje diskretně, ale velmi pečlivě. Zjistí-li, že přistěhovalec neřekl plnou pravdu, že za účel cesty udal na příklad něco jiného, než ve skutečnosti dělá, nepovolí už další pobyt za žádnou cenu. Političtí uprchlíci nejsou sice deportováni, ale není žádných předpisů, koho mají úřady za politického uprchlíka považovat. Anglický soudce řídí se pouze svým svědomím — a anglickým instinktem.

Obavy anglických židů

Kromě úcty k zákonům a pravdomluvnosti očekává Angličan od přistěhovance především dobré chování. Toto anglické chování je ovšem prapodivná věc. Nelze se mu naučit, a snaží-li se cizinec chovat vůči Angličanům jako Angličan, je pouze směšný. Každý průvodčí a poslíček pozná cizince, zejména však židovského uprchlíka, na první pohled. To je právě jedna z největších starostí britských židů. Máme-li jí rozumět, musíme si všimnout především chování britských židů k nešťastným souvěrcům ze střední a východní Evropy. V porovnání s našimi pojmy je ochotná pomoc britských židů nesmírně veliká, ale současně se britští židé souží obavami, aby příliš silný příliv necivilisovaných, nezpůsobných a bezohledných souvěrců — a za takové považují většinu uprchlíků z kontinentu — nevyvolal v Anglii antisemitismus jako politické hnutí. Angličtí židé se obávají, že by přistěhovaleci mohli zavést ve vyšších společenských vrstvách nebezpečné způsoby a zvyky, protože hmotná a duchovně nepatří už k onomu židovskému proletariátu z Ruska a Polska, který za světové války a později zaplavil určité čtvrti chudiny ve východním Londýně. Proto se snaží angličtí židé

vysvětliti uprchlým německým souvěrcům, jejichž značná část pochází ještě přímo z Polska, základní pravidla sociální a obchodní slušnosti v anglickém slova smyslu. Jsou ochotni přinést největší hmotné oběti, aby přistěhovalec, který nemá povolení k práci a žije z vlastního kapitálu nebo z podpor, nic nepodnikal, aby nepřijal žádné placené zaměstnání a nesnižoval platy anglických dělníků a zaměstnanců. Raději mu zajistí živobytí z vlastní kapsy, než by dovolili, aby uprchlík ubíral práci anglickým dělníkům nebo snižoval jejich mzdy.

Loyalita, která se ještě vyplácí

Denní tisk přinesl nedávno zprávu, že londýnský výbor pro pomoc německým uprchlíkům spolu se židovskými náboženskými obcemi vydal pro židovské uprchlíky brožurku, obsahující pravidla dobrého chování. Malý modrý sešitek o 24 stranách není jenom praktickým vodítkem pro uprchlíky, ale také zajímavým kulturním dokumentem, protože vysvětluje rozdíly mezi životním názorem a způsoby na kontinentě a v Anglii, především však rozdíly mezi židy.

První rada anglických židů napomíná uprchlíky k trpělivosti. Není radno, aby se uprchlík po první přihlášce ve Woburn House, kde ho zaregistrují a dají mu číslo, hned znovu hlásil. Pomocné organizace jsou přetíženy prací a udělají všechno, co se udělati dá, bez naléhání. Je proto zbytečné připomínati jim to nebo ono, zejména osobní návštěvou. Zdá se, že s dotěrností židovských uprchlíků mají v Anglii dosti špatné zkušenosti, poněvadž pomocné výbory žádají, aby si nikdo nestěžoval, musí-li čekat. Každou osobní návštěvu je třeba napřed písemně ohlásit. V Anglii není totiž zvykem navštívit někoho osobně znenadání. Přísloví »my house, my castle« jest rozuměti tak, že každý člověk má právo, aby sám určil, kde a kdy chce návštěvníka vidět nebo přijmout.

V odstavci »o toleranci a sympatiích Velké Británie« knížečka praví:

»Odvěká snášlivost a sympatie Velké Británie k židům je věc, které si každý britský žid hluboce váží. Slova a činy, osobní službou a společným úsilím učiní vše, co je v jeho moci, aby loyalitu k Velké Británii vyjádřil. Tato loyalita stojí na předním místě a každý uprchlík by měl uznat, jak hluboce jí pocituje. Židovská obec ve Velké Británii učiní všechno, aby uprchlíky přijala a zajistila, aby vychovala jejich děti a postarala se o staré a nemocné, pomáhajíc uprchlíkům všemi způsoby, najíti v zámořských zemích nový domov. Pomáhá nám při tom mnoho křesťanů ze všech společenských vrstev. Od uprchlíků žádáme za to jenom tolik, aby se ve svém chování řídili co nejpřesněji těmito pravidly. Chcete-li se usaditi trvale v zámoří, považujte pobyt v Anglii za čekací lhůtu, které můžete využít k tomu, abyste se připravili na nový život. Neočekávejte, že budete hned pozváni do anglických rodin, protože Angličan potřebuje určitý čas, než cizinci otevře dveře.«

Osm čestných povinností

1. Využijte volného času neprodleně, abyste se naučili anglickému jazyku a správné výslovnosti.
2. Nemluvte německy ani na ulici, ani nikde jinde na veřejnosti, jako na příklad v restauracích. Mluvte raději špatně anglicky, než plyně německy — a nemluvte hlasitě. (Podtrženo v originálu.) Nečtěte veřejné noviny.
3. Nekritisujte ani rozhodnutí vlády, ani některé anglické zvyky. Neříkejte, že »to nebo ono dělá se v Německu o tolik lépe«. Někdy je to snad pravda, ale v porovnání se sympatií a svobodou Anglie, jež se vám teď dostává, neznamená to nic. Nezapomeňte na to nikdy.
4. Nestaňte se členy žádné politické organizace a nezúčastněte se žádného politického hnutí.
5. Nechovejte se nápadně hlasitým hovorem, způsoby nebo oblékáním. Nápadnost, křiklavé a nekonvenční oblékání a způsoby se Angličanovi příčí. Skromnost, klidnému oblékání a klidným způsobům připisuje neobyčejnou důležitost. V rozhovoru má raději skromná tvrzení, než nadsázky.

Dobré způsoby oceňuje mnohem výše, než jakékoli známky bohatství.

6. Snažte se, abyste při společenských a obchodních stycích dbali a zachovávali zvyky a mravy této země.

7. Nerozšiřujte otravný názor, že »ve vaší zemi dopadne to stejně«. Britský žid odmítá rozhodně rozšiřování této bezduché ideje.

8. Uznějte především, že židovská obec spoléhá na to, že vy — a to vy osobně a každý z vás — prokážete v této zemi nejlepší židovské vlastnosti, že zachováte důstojnost a pomůžete a posloužíte jiným. Buďte k Anglii, k zemi, jejímž jste hostem, loyální.

Kde žijí?

Židovská obec nevydala tento zákoník dobrého chování zbytečně. Londýn, který má dnes devět milionů obyvatel, je sice ohromným mořem lidí, v němž by několik desítek tisíc německých židů zapadlo, ale jsou v Londýně některé čtvrti, kde se židovští uprchlíci vyskytují houfněji. Především je najdeme v ulicích severně od Hyde-Parku. Zámožní němečtí uprchlíci usadili se hlavně na Bayswater-Road v Paddingtonu a okolí, kde jsou tiché, dobré hotely, v nichž trávili dovolenou britští koloniální úředníci s rodinami. Tady se nachází, ku podivu, také klub, který lze považovati za »Hnědý dům« v Londýně. Ale zdá se, že to nikoho neruší.

V tomto okolí, kde bydlí s oblibou i umělci a novináři, žije nejvíc německých uprchlíků. Každý druhý člověk, který se tady prochází, mluví německy. Ženy nosí berlínskou a vídeňskou eleganci, která je zajisté decentní a harmonická, ale přece se liší hned na první pohled od anglické decentnosti. Snad už tím, že je mnohem vybranější, mnohem pečlivěji decentní a souladná. Desetkrát a stokrát můžete tady potkat židovského intelektuála z kontinentu: s měkkými rysy v obličejí, s brýlemi a s chápavým pohledem. Vidíte, jak se snaží, aby vypadal čistě a pěstěně, ale právě tím je nápadný.

Nedaleko nad severním výběžkem Hyde-Parku stojí obrovský hotel Cumberland House a hned za ním Hotel Mount Royal. Haly těchto hotelů, v nichž za 21 šilinků dostanete pokoj s koupelnou, celé zaopatření a rafinované pohodlí velkých nejmodernějších hotelů, kde však nesmí nikdo bydlet déle než tři měsíce, aby nezabíral místo novým hostům, jsou v Londýně určitou náhražkou za kavárny. Za sixpence dostanete kávu, při které můžete sedět celé hodiny, aniž by číšnice v hnědých šatech projevila sebe menší netrpělivost.

V obou těchto halách, které jsou větší než bývají jinde koncertní síně, uslyšíte odpoledne a večer soustředěnou židovskou emigraci ze střední Evropy. Románská kavárna a Königshof v Berlíně, Grandhotel a kavárna Fenstergucker ve Vídni potkávají se tady s příbuznými, se známými, s novými uprchlíky, kteří mají ještě mnoho co vyprávět, a ovšem i s těmi, kteří už odjíždějí ze Southamptonu, z Tilbury do všech koutů světa. Většina uprchlíků zbavila se již podlamujících následků paniky. Slyšíte již hlasitý hovor a vidíte pestré kravaty i drahé kožichy, které by Angličanka do takových veřejných místností nikdy neoblékla. V těchto halách cítíte se zas trochu jako na kontinentě. A tento kontinent bude nyní odvrácen do jiných dílů světa, kde z něj vystane něco naprosto nového.

dopisy

Dopis Němce z Brna o dorozumění

V Brně dne 4. února 1939

Velevážený pane redaktore!

S velkým zájmem jsem četl v čísle Vašeho časopisu dopis onoho pražského studenta a Vaši odpověď. Když Vám nyní i já

píši několik rádků, tak to laskavě nepovažujte za pokračování v polemice. Píši je Vám osobně, poněvadž jako dlouholetý čtenář »Přítomnosti« si Vás dovedu vážiti a dobře vím, že se s Vámi dá věcně hovořiti. Kéž bych to mohl tvrditi o většině Vašich pánů kolegů! Velmi rád čítávám Vaše články; je to skutečně potěšení pro čtenáře, když v těchto pohnutých dobách najde žurnalistu, který se snaží objektivně rozebírat situaci a přes všechny útoky a hanobení zastává se svého přesvědčení. Musím se přiznati, že nemohu vždy s Vašimi názory jakož i s názory jiných Vašich spolupracovníků souhlasiti: Jsem němec a přesvědčený národní socialista a poněvadž zastupujete dosti vyhraněný levicový směr, je souhlas v mnoha případech dosti nesnadný. Což však nemění nic na pravdě, že si Vás týdeník pro jeho úroveň velmi vážím.

Předem bych Vám rád vyslovil svoje upřímné díky za milý a skutečně uznání hodný způsob Vaši odpovědi pražskému kolegovi. Formuloval — rekněme to shovívavě — trochu neopatrně a vybočil tím Bohužel z mezí věcné diskuse. K věci samotné, totiž na článek pana Z. S., řekl vlastně pramálo a to bych rád nyní dodal.

Pán Z. S. tvrdí, že naši studentí přicházejí do Prahy, tam studují a dokončí svá studia, aniž by si vůbec dali záležet na tom, aby si přivlastnili znalosti češtiny aneb aspoň vyhledali společnost Čechů a odjíždějí, aniž by si odnesli jen ty základní pojmy o povaze hostitelského národa. To však naprosto neodpovídá skutečnostem. Jak v Praze, tak obzvláště v Brně existovali odedávna dosti těsné styky mezi německými a českými studenty a byly dokonce časy, které daly očekávat to nejlepší pro spolupráci na velkém díle vzájemného porozumění. Když se to později změnilo, naše vina to věru nebyla!

Kdo si přeje utvořiti skutečně objektivní obraz o této kapitole národnostních styků, musí pečlivě rozeznávati mezi prostředím pražským a prostředím brněnským. Praha pro nás Němce byla vždy půda velmi choulostivá, protože drazí spulobčané národnosti české nám život zpestřili, kde jen mohli. V převážně většině všech případů přišel náš sudetoněmecký radikál do Prahy se znalostmi češtiny, kterých nabyl ve střední škole. Co se tam naučil, to Vám snad nemusím vyprávět. Ne více než český středoškolák němčina a toho je pramálo. V pravdě byl rád, když se vůbec nějak domluvil. Bylo na něm samozřejmě na prvním slově znát, že Libuše nebyla jeho babičkou. A v pramnohých případech se pak stalo, že odpověď Pražana neobsahovala ani těch nejprimitivnějších orvků zdvořilosti. Ze takové chování nepůsobilo právě příznivě, to snad uznáte sám. V těch málo případech, kdy se našemu studentu podařilo, navázati styky s pražskou společností, musel záhy poznati, že je tam považován za cizí živel a pouze trpěn. Ten pocit pak přirozeně měl za následek psychologický předpoklad pro vznik oněch zjevů, které dali panu Z. S. podnět k onomu satirickému projevu.

Naprosto jiného rázu byly do roku 1933 poměry v brněnském prostředí. Z vlastní zkušenosti mohu tvrditi, že po dlouhá léta patřilo k největším vzácnostem, nastalo-li nějaké nedorozumění vážnějšího rázu. Byl jsem členem »Deutsche Studentenschaft« na německé technice Brněnské a měl jsem nejednou příležitost, s jinými kolegy navštívití valné hromady spolku posluchačů techniky. Měl jsem a má ještě dnes mnoho milých přátelů mezi svými českými kolegy, navštěvoval jsem velmi často zábavy jimi pořádané a přišel jsem následkem toho do dosti úzkého styku s brněnskou českou společností. Musel bych mluvití nepravdu, kdybych chtěl tvrditi, že jsem se tam cítil nevídaným. Stávalo se velmi často, že jsme dlouhé hodiny proseděli v »Zofe« a kdekerý z mých tehdejších kolegů českých by Vám mohl podati svědectví o tom, že nedorozumění mezi námi prostě neexistovalo, ačkoliv jsme se ve svých debatách naprosto nevyhýbali choulostivým otázkám národnostním.

Nevím, zdali vy Pražané si dovedete uvědomit ten úžasný rozdíl mezi mentalitou moravského Čecha a Pražana?

To vše se ovšem rázně změnilo, když náhle — a jak ještě dnes jsme přesvědčeni — i bez veškerého pádného důvodu byly rozpuštěny naše národní strany a počaly persekuce jejich členů. Ku cti svých českých kolegů však musím přiznati, že kdekerý uznal zbytečnost, ba neobratnost tohoto zásahu a chápal, že jsme my z toho odvodili svoje důsledky. Avšak i nám částečně přerušení styků naprosto neodpovídalo! Vždyť nám scházela ona výměna názorů, která se nám po léta stala milým zvykem a mimo to nám sprostředkovala pochopení mnoha ideí a zjevů, nám dosud cizích. Naučili jsme se zajímati se o soudobou českou literaturu, začali jsme navštěvovati divadlo, koncerty a výstavy a odnesli jsme si mnoho trvanlivých dojmů. Ale i o svých českých přátelích tehdejších dob mohu s radostí říci, že zůstali věrni tradici hodín společně prožitých a nepropadli onomu chauvinismu záříjových dnů minulého roku, aniž by si byli tím ve své národní hrdosti v tom nejmenším zadali.

Byly-li snad názory, které pán Z. S. projevil v onom článku, ještě jakž takž na rozhraní toho, co se při určité dávce velkorysosti dá přičísti jeho »Pražské mentalitě«, je pochopení jeho dalšího článku o českém aktivismu skoro nemožné. Nechci zde rozebíratí obsírně ovzduší dřívějších dob; vedlo by to příliš

daleko a přesahovalo by to meze dopisu, které chci zachovati. Správně jste řekl ve Vaší odpovědi, že při každé diskusi o věcech tak choulostivých je nezbytné nutné, přísně dbáti nejen naprosto objektivitě, nýbrž také nemalé dávky onoho taktu a porozumění, které při každém rozhovoru mezi vzdělanými jsou nepostradatelné. Věřte mi, jsem v rozpacích, jak psáti takovým způsobem, abych i já se rovnal úrovni Vaší odpovědi.

Snad si i pán Z. S. dobře nerozvyžil dosah látky, kterou si vzal za námět. Jinak bych nemohl chápati, na jaký věcný základ staví svoje přirovnání tehdejšího německého aktivismu k nynějšímu aktivismu českému. Předpoklady jakož i vývoj a obzvláště pak doba trvání jsou tak různého tvaru, že je snad skoro nemožné, přivést je na společný základ. Nepopírám správnost psychologického pozadí. Vy Češi dnes přirozeně ještě nemůžete mít ten odstup od událostech minulého roku. Mnichov představuje pro Vás tak hluboký zásah, že dvě náramně důležité události se skoro vůbec minuly pozorností široké veřejnosti. Připomeňme si laskavě národnostní mapu, na základě které byl uzavřen Mnichovský smír: Uznáte snad sám, že znamenalo pro vás nesporný politický úspěch, že bylo upuštěno od úmyslů, provést plebiscity ve třech velkých městech moravských. Dále bych pana S. prosil, aby laskavě uvážil o poměrech na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v listopadu a prosinci minulého roku. Snad zná rozsah tehdejších požadavků maďarských a polských a jejich dalekosáhlost. Není pak, když nahlíží z onoho hlediska, i Vídeňské rozhodnutí uznání-hodným úspěchem zahraniční politiky česko-slovenské?

Opakuji: Uznávám naprosto odůvodněnost aneb řekněme raději pozadí onoho požadavku. Nemyslete si, že nevím velmi dobře, jaké obtíže mají vaši odpovídatelé, aby udrželi lid v klidu a zabránili, aby ovoce propagandistických úskoků večerníků neužrálo a nevedlo k činům, které by pak měly neblahé následky. Neračte také přehlédnouti jednu okolnost: Nemluvíme teď o Vás osobně, musím-li to ještě zvláště podotknouti. Vaše noviny se teď na základě určitých vládních směrnic snaží, uklidňovat i vyjasnití podnebí, zkrátka opravit, co se ještě opravit dá. Znáte-li průměrného čtenáře českých novin, tož snad uznáte, že drtivá většina konsumovala v nesmírném množství ony dvacetihodňové večerníky, o jejichž tendenci po celou dobu trvání CSR se nechci dále rozšiřovati. Zprávy tam podané a mentalita jimi prostředkovaná během těch dvaceti let tak utkvěla v mysli oněch čtenářů, že dnes náhlý obrat ve způsobu psaní zkrátka nechápu a odvozuji si z toho vše možné. Vrstva těch, kteří se snažili, vniknouti do argumentace i alterae partis a to čtením novin cizojazyčných byla a Bohužel i jest tak úžasně teňounká, že postrádá veškerého rozhodujícího vlivu.

Nechť si pán S. též uvědomí, jak dlouho nám byl odepřen veškerý politický úspěch! Na základě čeho tedy toto naléhání? Budiž ujisté, že i my naprosto chápeme, že v politickém soužití základ veškeré sympatie je hmotný zisk a nikoliv pouhé uznání slovy a že jsme přesvědčeni, že — vyvinou-li se poměry skutečně ve směru společné spospolitosti — i ony vyreklamované politické úspěchy přijdou. Vždyť sami o sobě tvrdíte, že jste realisté: Zůstaňte tedy přece realisty i v tom ohledu!

Nyní na konec ještě několik slov o Vaší odpovědi pražskému studentu: Je samozřejmé, že Vaše vývody jsou skoro bez výjimky naprosto správné. Kdo hledá porozumění pro sebe a sám se snaží, je na druhé straně povzbuditi, musí co nepečlivěji i dbáti formy, kterou se to děje. Rány ještě nezahojené prohlubovati (i když nejsou uznané za rány) určité není správný způsob hojení. Pochopen může býti vždy jen ten, který snahy z druhé strany povzbuzuje formou šetrnou a taktní.

Že naprosto nemáme v úmyslu, importovati Vám zásady národního socialismu, o tom můžete býti přesvědčen, avšak nikoliv z důvodů, které jste uvedl Vy, nýbrž jedině proto, že na rozdíl od domněnky vyslovené Vámi jsme si velmi dobře vědomi, že nemáme v národě českém před sebou pouze »obyvatelé našeho životního prostoru«, nýbrž národ vysloveného svérázu a přirozené a zdravé vitality, jehož jsme za posledních desítiletí velmi důkladně poznali. Národu českému chť navštípití vůdcovský princip by byl nesmysl, poněvadž — jak správně tvrdíte — veškerá vaše tradice jakož i historický vývoj pobělohorský by tomu odporovali. Není však vyloučené, že jednou i mezi vámi povstane muž tak silné osobitosti, že strhne sebou svůj národ a povede ho k lepší budoucnosti. To se však nikdy nemůže státi z cizího popudu. Rozhodně však popírám Váš názor, že by takový vývoj musel vésti k nové srážce mezi vámi a námi. Cožpak nechápete, že přirozený směr vývoje vašeho i našeho jde na východ? Nevystihli jste ohromnou kulturní úlohu, která vás, kteří jste přece nesporně nejinteligentnější a nejpokročilejší část národů slovanských čeká? Že vaše dosavadní ryzé západní orientace byla mylná, to jste snad v poslední době poznali sami, či ne?

A co my nyní skutečně máme za úlohu? Při dnešní oboustranné neúspěšné vyzní následující slova skoro paradoxně: Chceme býti prostředníky, přípravce cesty do lepší budoucnosti obou národů, kteří tisíciletými dějinami jsou odkázáni na společný životní prostor. A věříme pevně a neoblomně, že

jsme osudem k této úloze povoláni. Snad v dohledné době se vám naskytne příležitost se přesvědčiti, že náš úmysl, splnití toto svoje poslání je poctivý. Když jednou nastanou doby, kdy ovzduší rozeřtvanosti a národní nenávisli bude rekvisitem neblahé minulosti, přece snad jen přijde chvíle, kdy si oba národy upřímně podají ruce ku společnému dílu. Musím se Vás snad ještě ptáti, zda souhlasíte tím myšlenkovým postupem?

Doufám, že mi prominete typografické chyby a germanismy. Snad i přes tyto chyby vycítíte snahu přispěti a vysvětliti. Upřímně by mne těšilo, kdybych u Vás našel to pochopení, na které apeluji. Snad se i jednou poskytnete příležitost ku pokračování ve vzájemné výměně názorů.

Zdraví Vás

Ing. F. E.

✕

Mladí vpřed!

Vážená redakce!

Myslím, že jsme skoro všichni mladí pocítili článek M. Jesenského ve 4. č. »Přítomnosti« jako bolestnou křivdu. Kdo jsou ti »mladí«, po nichž se dnes na všech stranách volá? Cím jsme se to provinili, že jsme všichni nemilosrdně vrženi na jedno místo k p. B. Fučíkovi a spol.? Že jsme mlčeli — my malí (neboť »mladí« jsou asi lidé až od dvaceti let) mezi velkými?

Vzali jste nám, ještě dětem, viru — a chcete, abychom věřili. Dali jste nám poznat Masaryka — a pak jste ho hanobili. Učili jste nás o rovném právu žen — a pak jste nám, vy velcí, vyprávěli o jejich jediném úkolu — »mateřském štěstí«. Naučili jste nás mnoha krásným ideám — a pak jste vše najednou vyvrátili. A teď chcete, abychom mluvili? Byla zlomena naše důvěra ve vás velké a silné. Mlčíme před vámi. Ale to neznamená, že souhlasíme. Jsme jenom věrni v sobě tomu, čemu jste nás učili, dokud jste nám byli blíže. Jsme ještě příliš nezkušení, abychom se uměli tak rychle změnit. — Víme, že i mezi vámi velkými jsou ti, kdo zůstávají. Ale ti pak jsou věčně mladí, nikdy nestárnoucí.

Tím méně jsme se nadáli výtky Vaší, paní Mileno Jesenská, o které jsme věřili, že nám rozumí. Podle čeho tak přísně a neprávem soudíte, že »mladí hodnotí jinak zralé výkony« atd.? Což není nic platno, že nejen sami mezi sebou, ale i na příklad ve Studentském časopise kolegové ze Slovenska volají po návratu českých profesorů (dopis č. 178 a j.), že se ozýváme proti propouštění vdaných žen (zvl. dopisy v 3. čísle), že plně hodnotíme umělecké dílo všech věkových starších, že si jich velmi vážíme a že často přísnějším měřítkem posuzujeme výkon »mladých«, které bychom snad měli naopak hodně povzbuzovat, než výkon starších? (Na příklad divadelní i ostatní referáty, dopisy, recenze atd., které píší vesměs věkem nejmladší.) Slyšela jste nás někdy, paní Mileno Jesenská, stěžovat si na »přesloužilost« umělců? Myslíte, že bychom je lehce ztráceli? Což věříte, že naše mládí je o tolik jiné, než bylo Vaše?

Ovšem, možná, že vůbec nemám právo mluvit, neboť my, středoškolská studenty, snad opravdu ještě nejsme mladými lidmi a nesmíme se k nim tedy hlásit. A s dětmi, za které nás máte, se obyčejně o vážných věcech nemluvívá. — Odpusťte mi. Ale mluvím upřímně.

A. L., VII. Rg. »Krásnohorská«

I listárna redakce

Co je to peáž? Převraty ve společenském nebo státním zřízení někdy uvedou v širokou známost odborný termín, užívaný do té doby jen vědeckými pracovníky nebo specialisty v některém zvláštním oboru lidské práce. Jako válka a doba poválečná seznámila kdekoho na příklad s významem slov »valuta«, »devalvace« a »inflace«, tak slovo, které se nyní u nás často v novinách vyskytuje, je »peáž«. Lidé vědí, že je to něco, co souvisí se železniční dopravou v území připojeném k říši, ale jde o to, aby smysl tohoto slova, jež asi tak hned z běžného užívání nevymizí, byl znám trochu přesněji.

Železniční peáží nazýváme dopravu vlaků jedné železniční správy po trati jiné železniční správy, při čemž železniční správa vlak provozující (peážující), nemá tuto trať ani ve vlastnictví, ani v nájmu. Železniční správa vlak provozující používá pro jeho dopravu po cizí trati vlastních strojů a vagonů a doprovází jej vlastním personálem. Železniční peáž tedy může vésti po území vlastního státu i po cizím státním území. Pakliže v tomto druhém případě pro přepravu cestujících a zboží, přepravovaných peážující železnici přes cizí státní území, povolí stát, jehož územím se projíždí (stát peážovaný) úlevy, spočívající v tom, že cestující a zboží, přepravené v peážních vlacích, nepodléhají ani při přestupu hranice, ani za přepravu po cizím státním území celní, pasové a veterinární kontrole, tu mluvíme o peáží privilegované. Jak slovo peáž samo vzniklo, nepodařilo se nám ještě zjistiti,

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ 7

Marie Pujmanová:

Dvojpěv potmě *

*A pojedme tmou, tmou altovou
má po fialách dech.
Ten den, co třestil nad hlavou
už doznít nech.*

*Poslouchej tón, tón violy,
má tmavomodrý hlas.
Dřív z kobaltové fioly
šly hvězdy pít svůj jas.*

*Na černou dlaň, dlaň fialek
sedají lyšaji.
Ty neboj se a vzdech a vzdech
metlice utají.*

*Tmou padáme, tmou
v snědý jih
na elektrický mech.
Trs vlhký metel růžových
mé nohy šleh'.*

*Tmou padáme, tmou hluboko
až na dřev zdrhlých trav,
až na dno tknuté, zátoko;
a první jisker splav.*

*Až oprchá, až dohasne,
i nejmenší, co žhla,
v tmě vyplulé, v tmě
překrásné
mou najde ruka mdlá.*

*Ta na poslední znamení.
Spí zabítá, spí vrah.
Až z mrtvých vstanem
zmámení
v čarovných tmách.*

* Z právě vyšlé sbírky »Zpěvník«.

NOVÉ KNIHY

Rainer Maria Rilke: SAD.

Podle francouzského originálu přeložil Vladimír Holan. — Ve stejné úpravě, v jaké loni vyšel Holanův překlad francouzských básní Rainera M. Rilka »Růže a okna«, vychází český překlad Rilkovy básnické sbírky »Sad«, již z francouzského originálu přebásnil opět Vladimír Holan. Rainer Maria Rilke, jeden z největších básnických mágů německých, blízký nám svým pražským původem, který skutečně zachytil nezachytitelné a vyslovil nevyslovitelné, napsal vedle řady básnických sbírek německých, i několik sbírek, v nichž povolil své přirozené náklonnosti veršovat francouzsky. Tuto svou tvorbu v jazyce země Rodinovy, jehož byl Rilke nějaký čas tajemníkem a země Mallarméovy, jemuž se blíží apolinstvím své poesie její sošností a tajemností, nazývá básník

Krása jazyka a zvyk

Národové si neuvědomují, že mluví řečí vil své vlasti. Pro většinu lidí, kteří přivykli jisté řeči, slova ztratila svou hebkou oviněnost. Stala se z nich slova běžná, která lidem horlivě slouží od rána do večera, ale člověk se na ně už ani neohlíží.

René Schickele

skromně Ingressovými housličkami. Avšak i odtud zní čistý a výsostný zpěv Rilka, básníka opravdu esenciálního, tvůrce poesie, zachycující substanci času a bytostná zjevení věci uzavřených v čistém čase. Vladimír Holan pokusil se tu o převedení plného obsahu této poesie i o český ekvivalent Rilka slova. Všechna čest jeho úsilí a práci, která nám podává rovnocenninu originálu »Sadu« tak, že nás ty verše okouzlují a strhují nezapomenutelně mocí ryzi a velké poesie. Cena brož. svazku je 15 K.

Marie Pujmanová: ZPĚVNÍK

Vynikající prozaička Marie Pujmanová, jejíž závažná a obsáhlá románová práce Lidé na křižovatce, vychází právě rusky, debutuje i jako básníka sbírkou »Zpěvník«, vycházející jako dvaatřicetý svazek edice České básně. Je to lidsky vroucí lyrika inspirovaná jednak zážitky matky, před níž se v dětství, jeho hrách, otázkách a přáních, která jsou odrazem snů, otvírá pohádkový svět dětství i vzpomínky, jednak mravním postojem ženy, milující člověka a soucitící s jeho těžkým údělem. A tak verše jakoby rozeznělé echem pohádek, dětského smíchu i mateřské radosti, dětským skotačením verše jakoby utkané z jemného přediva dětských vidin a znovu vzkříšených vzpomínek na postavy a děje Andersenových pohádek, střídají se s básněmi, které zrcadlí bídu i zmatek doby, hořké osudy sociálního pokoreni a které plně zjevují její vroucně i hluboce lidské přiznání, vyslovené nadpisem poslední básně: V lidech miluji tuto zemi. Celkem je »Zpěvník« sbírkou, která podstatně přispívá k poznání tvůrčí osobnosti Marie Pujmanové. Cena brož. svazku je 15 K.

Eduard Bass:

Karel Čapek, novinář *

Vzpomínám-li na pohnutky, které mě před devatenácti lety vedly myslet na to, kterak bratry Čapky převést do Lidových Novin, stále cítím, že pro mne nejvíce rozhodovalo, co bylo nejvzdálenější: ony první krátké prózičky típyných vět a ironických postřehů, které se jako exotičtí kolibříci zableskly ve Stopě Karla Horkého. Čtete ještě dnes onu barvitou Krakonošovu zahrádku, která z nich vznikla, najdete tam v jádře celé pozdější umění Čapků, které odtud rostlo jenom k lidskému oprostění, k životně zmoudřelé pokoře a jednoduchosti. Tenkrát však — a už je to, Pane Bože, třicet let — byly ty básnické přesmyčky strohých skutečností jako zjevení. Skatulkující kritika si nevěděla rady s jejich novotou, s tím virtuosním duchovním globe-trotterstvím, které hrálo poznatky všech kultur; ale pro novináře-literáta, jako byl Karel Horký, bylo jasno, že tu jde o objev nové mohutné hodnoty. Velký a slavný typ novinářského fejtonu staré doby se vyžil a bylo třeba vzkřísit jej ve zcela nové podobě. Ve Vídni a v Berlíně se už také rozrůstala nová škola krátké novinářské prózy, subjektivní a dojmové, vysoce kultivované literární a přece úzce soucitící s žilobitím dne a doby; bylo ji možno citovat celou plejádu jmen, ale uvedu jen nejsubjektivnějšího impresionistu mezi nimi, Petra Altenberga, pro připomínku onoho vpádu literatury do denního tisku. Začátky bratří Čapků mají s tímto zjevem styk jen v soudobosti, pro jejich tvorbu by se v onom hnutí nenašel žádný vzor a žádná předloha, nelze ji zařadit do žádné takové školy, ale bezpečně přísluší do ovzduší doby, v níž zjemnělý tvůrčí duch umělecky reaguje na žhavé podněty

dne. Po letech se autorská dvojice při zpětném pohledu přiznává, že popud k těm drobným okouzlujícím skladbíčkám jí dala »nejčastěji četba novin, aktuality, plynoucí doba a počasí.«

Talent, který takto začíná, je sám v sobě předurčen k novinám. Studium filosofie a literární pokusy ještě chvíli držely Karla Čapka stranou, ale za války už ho vidíme v Cestě a v Národních Listech; v té době bolestného strádání dal nám několik povídek, v nichž tajemnost božeho úradku a sliby nadějí září účinnou mystikou v národní český advent, čekající Vykupitele.

Plné a někdy až překotné rozvinutí všech sil nastalo u Karla Čapka vstupem do Lidových Novin. Našel tu především ovzduší vnější i vnitřní svobody a nezávislosti a v redakci bezpečně kamarádské prostředí. Mělo to pro něho značný význam; postižen bolestnou chorobou páteře, od mládí slabý a křehký, v literatuře brzo vystaven nepochopení, útokům a intrikám, dlouho nesl v sobě jistou plachou neúvěřivost k drsnému světu. Redakce mu otevřela úsek, kde se cítil bezpečný a chráněn a odkud mohl postupně vykročit dále. Oplácel to svému listu téměř celou svojí mnohotvárnou tvorbou, podněty a popudy, radami a postřehy, které podstatně přispívaly ke zduaru kolektivní práce. Jakkoli je dílo Čapkovo ještě zplna mezi námi živo, sluší se připomenouti s hlediska novin bohatství jeho forem. Sotva v nové redakci zdomácněl, pustil se do psaní románu pro noviny. To várna na Absolutnu a Krakatit byly pravé typy novinářského románu, živé, hybné, vtipné, plné současných podnětů a trvale napínavé. Slavná pozdější trilogie hardubalovská, kterou rovněž otiskl pod čarou, lišila se od oněch dvou svým čistým zaměřením literárně tvůrčím a dala bezděky podnět, že se pro romány toho druhu vytvořila Knihovna Lidových Novin. Nejtýpější čapkovský útvar byla ovšem causerie ve sloupku kursivy a drobnější v entrefiletu; ale vedle toho psal povídky, cestopisné črty, povzbudivé úvodníky, soubory aforismů, pohádky dětem, humorná líčení svých zkušeností divadelních, filmařských, zahradnických, psářských, která nejednou sám ilustroval podivuhodně živou kresbou nebo dokonalou svou fotografií. Občas přispěl referátem literárním a bylo-li třeba, veršoval nouzově rozhlasky a zredigoval anekdoty v Pražském filmu. Nejednou důvtipný jeho postřeh ožil anonymně rubriku denních zpráv; a šlo-li o velkou společnou reportáž při výjimečných událostech, hlásil se vždy

Hraničáři prosí o upotřebené poštovní známky!

Učitelův sbor státní obecné školy v Zahradkách u České Lípy, která se nyní nachází v připojeném území, prosí své bývalé příznivce o darování upotřebených známek z Vaší korespondence. Zisk z filatelistické akce je poukázován hraničářům-uprchlíkům. Prosíme Vás, pomozte těm, kteří trpí a darujte známky, které snad pro Vás nemají žádnou cenu. Zásilkou adresujte: Filatelistická akce hraničářů v Bosni, p. Mnichovo Hradiště.

Za Vaši ochotu Vám srdečně děkujeme jménem padesáti rodin hraničářů ze Zahradek u České Lípy a okolí.

Miroslav Havlík, učitel, Oldřich Gottwald, řídící učitel.

* Z časopisu »Tisk a novináři«.

Když hrozí chřipka,
chrání Vás ANGINOLKY.
Tažte se svého lékaře.

o svůj úkol mezi ostatními. Stěží už bude možno obnoviti v paměti všechny jeho šťastné podněty redakčních prací. Často přinesl popud k jednotnému zredigování celého výjimečného čísla nebo ke zvláštnímu podniku v novinách. Tak před lety inspiroval úchvatnou anketu, v níž se čtenáři zpovídali z krás svého povolání; a jestliže básník Rudolf Těsnohlídek dal v Lidových Novinách podnět k nadílkovým vánočním Stromům Republiky, básník Karel Čapek založil v nich velikonoční pomlázku, sbírku pro letní pobyt chudých dětí, která vynesla prázdninovým koloniím statistice.

V té rozložitě činnosti zavadil Karel Čapek během devatenácti let přirozeně téměř o všechno. Často zabrusil do politiky, kde jeho smířlivá povaha, usilující stále o harmonické sblížení, sloučení a dorozumění, nebývala v třesku partajních svárů dost pochopena. Poměrně nejméně Čapek psal o životě literárním a divadelním; měl s tím hořké zkušenosti a ačkoliv ho už léta vábilo psát o problémech tvorby a slohu, odsouval to stále do let pozdějších. Jádro jeho sloupků tvoří vlastně témata prostá a všední, věci a pozorování každodenního života, které však uměl ozářiti takovou krásou, tolikou přívabností a učiniti je ve svém užaslem pohledu tak hodnými pomilování, že čtenář cítil, jak mu sedá vlastní existence bohatně a stojí za prožití.

Od věcí přecházel Čapek k lidem a k národu, stále naplněn touž laskavou pozorností k skryté kráse a ušlechtilosti, pravý apoštol lidské družnosti, trpělivý objevovatel lepšího člověka uprostřed lidské bestiality a veliký utěšovatel srdcí toužících po spravedlnosti. Soukromé Čapkovo zahradničení, k němuž se od novin utíkal, bylo velikým darem světu, neboť v něm dozrálo básníkovo pochopení života a z něho přinášel čtenářům svého deníku nejen úchvatné obrazy přírodního dění, ale i odhalená tajemství životního řádu s jeho odvěkou harmonií a neporušitel-

nou přípravou časů budoucích. Karel Čapek, který začal tím, že z novin vytvářel literaturu, dospěl k té tvůrčí velikosti, kdy mistrovstvím slova a denní službou novin přetvářel život pro život.

Mistrovství slova je nejvýznamnější formální známka Čapkovy působnosti v novinách. Miloval řeč, kterou pěstoval, chránil a šlechtil jako nejkrásnější a nejvzácnější bylinu své zahrádky. Jeho vzdělání a znalosti podivuhodně rozprostřené i po všelikých odlehých koutech lidské činnosti, zásobovaly ho nevyčerpatelem pokladem slov a výrazů, které oceňoval po všech jejich odstínech i co do lahody zvuku a barvy hlásek a melodické kadenice. V začátcích ho vábilo hýřit přímo tímto bohatstvím, kupit synonyma, aby se to třpytilo všemi facettami mluvy básnické, lidové, předměstske, starodávné, biblické, venkovské, odborné i žargonní, ale jak jeho mistrovství rostlo, učil se i tu vybírat a vybrušovat, omezovat se na to jediné pravé. Tak dospěl k vreholnému umění prosté a živé věty, nepatetické a nepokroucené, věty takřka občanské a všední a při tom výsočně básnické a nevšední, protože každé její slovíčko jako by neslo auru duchovního zasvěcení. Čapek znal dokonale techniku monologu i dialogu, věděl, jak konstruovat větu, aby zaujala, zaútočila, zachytila, přemohla čtenáře; byl virtuos větné skladby, caesury, vsuvky, všeho, čím oživit a dynamisovat souvětí za souvětím. Ale především a nade vše byl mezi českými spisovateli největší mistr v tom, kterak i lidovému čtenáři rozklenout krásy nebes a země duše básnické a dát mu vejít v tento útěsný eden. A Karel Čapek byl jediný, který mohl pro srdce a ducha nejprostšího českého člověka vytvořit své hovory s T. G. M., rozdat celému národu tento na věku hořící plamen české národnosti a lidské myšlenky a nic neztratit z jeho mohutné síly, záře, zápalnosti a hřejivosti.

To byl zajisté největší čin Karla Čapka-novináře.

Masopustní

KOBLIHY

lehké, křehké,
chutné, levné

To dokáže
SANA do pečiva
POLARIN na smažení

SANA

*půl století
SANY
půl století chvaly*

*Jemné dopisní papíry,
spolehlivá zlatá plnicí pera*

**KAREL KELLNER
PRAHA,**

Václavské nám 25.

Nároží krásných dárků

Dlouhá tř. 17.

poblíž Staroměstského nám.

V sebemenším bytě
získáte

PRACOVNÍM STOLKEM

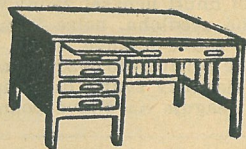
č. 310

100 cm dlouhým,
65 cm hlubokým

nástroj

POŘADKU A POKODLI

PRAHA II., Vodičkova 22

U nás roste káva. Každoročně urodí se u nás tisíce metrických centů výživného plnozrnného žita. Z těch nejhodnotnějších druhů se pak připravuje Perola, oblíbená žitná káva. Proto Perola tak chutná, proto je tak výživná.

Káva z Karo-Franckovky a Peroly prospívá srdci i žaludku a dává sílu dětem i dospělým. Perola a Franckovky je naše káva, svědčí zdraví a pomáhá tvořit lepší budoucnost našeho hospodářství.